Täysistunto

Torstai 3.12.2015 klo 16.01—21.22

4. Terveydenhuollon henkilökunnalle lakisääteinen oikeus kieltäytyä elämän lopettamisesta vakaumuksellisista syistä

Kansalaisaloite KAA 2/2015 vp
Valiokunnan mietintö StVM 9/2015 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 9/2015 vp. Valiokunta ehdottaa, että kansalaisaloitteeseen sisältyvä lakiehdotus hylätään.

Keskustelu

17.01 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä olleessa kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että terveydenhuollon henkilökunnalla olisi oikeus eettisen tai... (Hälinää — Puhemies koputtaa)

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän, että keskustelut — sikäli kun niitä on, edustajien keskinäisiä sellaisia — käytäisiin tämän salin ulkopuolella. Ja nyt on edustaja Haataisella puheenvuoro.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä olleessa kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että terveydenhuollon henkilökunnalla olisi oikeus eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella kieltäytyä suorittamasta raskaudenkeskeytystä, ellei naisen henki ole vaarassa. Vakaumuksen perusteella lääkärillä olisi oikeus kieltäytyä laatimasta raskaudenkeskeytykseen johtavaa lausuntoa. Nämä oikeudet koskisivat myös kyseisten alojen opiskelijoita. Raskaana olevien naisten lakisääteiset oikeudet taattaisiin alueellisin järjestelyin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kuullut tämän kansalaisaloitteen pohjalta asian käsittelyn yhteydessä asiantuntijoita ja vastaanottanut kirjallisia lausuntoja eri tahoilta. Valiokunta järjesti myös lokakuussa julkisen kuulemistilaisuuden, jossa kuultavina olivat aloitteen tekijöiden edustajat sekä sosiaali- ja terveysministeriö ja myös valtakunnan sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnössä todetaan, että eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen määrittely lainsäädännössä on hyvin vaikeaa ja sen soveltamiseen yksilöllisten näkemysten mukaisesti, esimerkiksi virkavastuulla suoritettavissa tehtävissä, liittyy useita käytännön ongelmia. Vaikka aloitteessa käsitellään vain vakaumuksen merkitystä raskauden keskeyttämisiin liittyen, on lainsäädäntöä harkittaessa otettava huomioon sen

mahdolliset vaikutukset myös muissa asioissa. Pelkästään terveydenhuollon alalla on usein tilanteita, joissa ammattihenkilön eettinen vakaumus voi vaikuttaa hänen haluunsa toimia laissa säädetyllä tavalla potilaan oikeuksien mukaisesti.

Terveydenhuollon järjestelmän näkökulmasta palveluntarjoajien ensisijaisena tehtävänä on huolehtia potilaan hoitotarpeen ja potilaan oikeuksien mukaisesta palvelusta. Työnantajalla ei ole mahdollisuutta myöskään selvittää eettistä tai uskonnollista vakaumusta henkilöstön palkkaamisen yhteydessä, ja tämä vakaumus voi myös muuttua työ- ja virkasuhteen aikana. Monissa työpaikoissa tähän liittyvät kysymykset onkin voitu ratkaista sisäisin sopimuksin ja erilaisten työnjohdollisten ja kollegiaalisten järjestelyjen avulla. Kaikissa työpaikoissa tämä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista. Valiokunnan käsityksen mukaan terveydenhuollon järjestelmän ensisijainen velvollisuus on tällöinkin turvata lainmukainen hoito ja tuki potilaalle. Raskaana olevien naisten lakisääteiset oikeudet ehdotetaan aloitteessa taattavan alueellisin järjestelyin. Tämä on periaatteessa mahdollista toteuttaa mutta aiheuttaa lähtökohtaisesti lisää työtä henkilökunnalle ja vaivaa myös potilaalle.

Arvoisa puhemies! Aborttilain mukaan raskaus on keskeytettävä niin aikaisessa vaiheessa kuin mahdollista. Joillakin alueilla voi raskaana oleva nainen joutua hakeutumaan lähimmän toimintayksikön sijasta muuhun julkiseen tai yksityiseen terveydenhuoltoon, jolloin toimenpide voi viivästyä ja komplikaatioriski kasvaa, mikäli hän ei saa ensimmäisessä paikassa hoitoa. Erilaiset velvollisuudet työtehtävissä voisivat johtaa myös henkilökunnan moraaliseen leimaamiseen, ja potilaan näkökulmasta hoitavan henkilön vaihdos hoitotilanteessa voi olla merkki syyllistämisestä ja pyrkimyksestä vaikuttaa potilaan päätökseen.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella sekä julkisia palveluntarjoajia edustava Kuntaliitto että raskaudenkeskeytyksiin osallistuvien ammattihenkilöiden keskeiset järjestöt pitävät kansalaisaloitteen lakiehdotusta tarpeettomana. Lääkäriliiton mukaan julkisessa terveydenhuollossa raskaudenkeskeytys kuuluu lääkärin virkavelvollisuuksiin, mikä lääkärin tulee ottaa huomioon erikoisalan valinnassa ja työhön hakeutuessaan. Kätilöliitto puolestaan on lausunnossaan katsonut, että kätilön tehtävä on hoitaa naista kokonaisvaltaisesti henkilökohtaisesta, eettisestä tai uskonnollisesta vakaumuksestaan huolimatta.

Arvoisa puhemies! Julkisen terveydenhuollon ja sen virassa toimivien lääkärien velvollisuus toimia raskaudenkeskeytyksissä lausunnonantajalääkärinä tai suorittajalääkärinä lainsäädännön mukaisesti on valiokunnan käsityksen mukaan nykyisin selkeä. Valiokunta ei pidä perusteltuna säätää laissa hoitohenkilökunnan oikeudesta kieltäytyä raskauden keskeyttämisestä tai siihen johtavan lääkärinlausunnon antamisesta. Valiokunta katsoo, että työntekijän eettistä tai uskonnollista vakaumusta on syytä kunnioittaa ja pyrkiä ensisijaisesti työjärjestelyin varmistamaan asianmukainen hoito muun henkilökunnan suorittamana. Valiokunta katsoo myös edelleen, ettei vakaumuksen noudattaminen saa vaarantaa asiakkaan tai potilaan oikeuksien toteutumista. Valiokunnan käsityksen mukaan raskaudenkeskeytyksen saaminen tulee turvata alueellisesti yhdenvertaisella tavalla ja siten, ettei toimenpiteen suorittaminen viivästy. Valiokunta korostaa, että raskauden keskeyttämisestä päättäminen kuuluu raskaana olevalle naiselle itselleen ja hänen tulee voida luottaa siihen, että saa päätöksentekoon halutessaan asianmukaista tukea ja apua siinä terveyskeskuksessa tai keskeyttämissairaalassa, johon hän hakeutuu. Valiokunta toteaa, että raskaudenkeskeytysten määrän vähenemiseen voidaan edelleen vaikuttaa esimerkiksi nuorisoneuvontapalveluiden, äitiysneuvoloiden ja synnytyssairaaloiden ohjausta kehittämällä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2015 vp

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää, että eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen. Tähän valiokunnan mietintöön sisältyy yksi vastalause, jossa ehdotetaan, että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutettuna.

17.08 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Minna Canth 150 vuotta sitten ajoi suomalaisten naisten oikeuksia. Hän ajoi suomalaisten tyttöjen ja naisten oikeutta opiskeluun ja työhön. Ensi vuonna tulee kuluneeksi 110 vuotta siitä, kun naiset saivat äänioikeuden Suomessa eli pääsivät päättämään asioista, myös naisia itseään koskevista asioista, ja saatiin äänioikeus tuolloin. Sen jälkeen on Suomessa tapahtunut paljon, asiat ovat monella tapaa parantuneet.

1970-luvulla abortti laillistettiin, ja silloin saatiin ikävät laittomat abortit poistettua Suomesta. Lääkärit saivat tuolloin omantunnonvapauden kieltäytyä tietystä elämää lopettavasta toimenpiteestä, niin kuin Lääkäriliiton toiminnanjohtaja Heikki Pälve keväällä kirjoituksessaan myös totesi. Lääkärit saivat siis tuolloin omantunnonvapauden. Mutta minnekä se on näiden vuosikymmenten aikana hävinnyt? Sitä on hyvä miettiä ja kysyä.

Tuolloin ajateltiin, että asia hoituu kollegiaalisesti, ja sitä ei Suomessa viety lainsäädäntöön, niin kuin muissa Euroopan maissa. Valitettavasti kollegiaalisuus on toiminut vain osassa Suomen sairaaloita. Osassa ei lainkaan, ja esimerkiksi terveydenhoitajat, tai paremminkin ajatellaan nyt sairaalassa kätilöitä, ovat joutuneet pois työstään, työsuhteita ei ole jatkettu. Ja mikä kurjinta, suomalaiset nuoret lääkärit, jotka haluavat erikoistua naistentautien ja synnytysten erikoisalaan, eivät pääse Suomessa lainkaan opiskelemaan. Toisin sanoen: Suomi on länsimainen, niin sanotusti länsimainen, demokratia, jossa nuoren lääkärin täytyy lähteä Eurooppaan, Tanskaan, Norjaan, Saksaan, Englantiin, jotta hän saisi spesialiteetin.

Naisilla on Suomessa oikeus aborttiin, ja siihen tämä aloite ei vaikuta. Hyvän hoitokäytännön mukainen hoitoketju monin paikoin ei kuitenkaan tänä päivänä toteudu vaan aivan liian usein vaikeassa elämäntilanteessa olevat naiset joutuvat kiireisen vastaanoton keskelle.

Täällä on monin paikoin esitetty, että jos jossakin on vain yksi lääkäri ja hän kieltäytyisi, niin mitä sitten tapahtuu. Kerronpa, että yksi yksittäinen lääkäri ei tänäänkään voi useimmissa tapauksissa raskaudenkeskeytyksistä päättää vaan siihen tarvitaan kaksi lääkäriä. Jos tämä yksittäinen lääkäri on esimerkiksi yksityisellä lääkäriasemalla ja ei ole erityisesti lupaa anonut lausunnonantajalääkärinä toimimiseen, hänellä ei ole oikeutta kirjoittaa lausuntoa tänäänkään. Samoin jos terveyskeskuksessa on yksi lääkäri tai vaikka niitä lääkäreitä olisi 10, mutta jos raskaus on jatkunut jo yli 12 viikkoa, lääkärillä ei ole oikeutta kirjoittaa lausuntoa, vaan naisen täytyy ottaa yhteyttä Valviraan, saada sieltä lupa ja soittaa sitten raskaudenkeskeytystä suorittavalle poliklinikalle ja sopia aika.

Suomessahan keskeytykset suoritetaan sairaaloissa, terveyskeskuksissa, ja siellä on mahdollista huolehtia tarvittavista kiintiöistä, niin kuin asiankuuluvasti terveydenhuollossa kuuluukin tehdä. Joka paikassa on oltava riittävästi asiantuntevia, tarvittavia toimenpiteitä ja tutkimuksia suorittavia lääkäreitä, hoitajia, kätilöitä. Aloite ei siis heikennä eikä tule heikentämään lakisääteisten tutkimusten tai hoitajien saamista. Omantunnonvapaus ei heikennä abortin saantia, mutta sen sijaan esimerkiksi pienten sairaaloiden sulkeminen heikentää. Toisaalta monet haluavat ja voivat tänäkin päivänä matkustaa kauemmaksi kotipaikaltaan saamaan abortteja.

On myös sanottu, että tämä olisi pandoran lipas. Tämä ei ole pandoran lipas. Tässä lippaassa on vain yksi asia. Se on elämän lopettaminen, eli kyse on elämästä ja kuolemasta. Lippaassa on vain elämän lopettaminen, ja sitä ei voi verrata mihinkään muuhun terveydenhuollossa olevaan toimenpiteeseen tai tutkimukseen.

Arvoisa puhemies! Tämä aihe aiheuttaa kipua, ja tiedän, että tässä talossakin on monia, joilla on sekä henkilökohtaisessa elämässä, lähipiirin elämässä tai työhistoriassa kipeä asia. Mutta annetaanko oman kivun ja tunteiden päättää, mitä äänestetään, vai kuuntelevatko päättäjät oman järjen ääntä? Vastaus nousee teistä itsestänne. Jos salissa halutaan puolustaa perusihmisoikeuksia — niin niiden potilaiden, jotka miettivät, harkitsevat ja päätyvät aborttiin, kuin henkilökunnankin perusihmisoikeuksia — niin silloin on vain yksi äänestysmahdollisuus, ja jokainen teistä tietää syvällä sisimmässään, mikä se oikea äänestys on. Toivon omalta kohdaltani herkkyyttä ja huolimatta edellisistä mielipiteistä myös rohkeutta äänestää oikein kaikkien terveyden, hyvinvoinnin ja ihmisoikeuksien parantamiseksi. (Puhemies koputtaa)

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen mukainen lakiehdotus.

17.14 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on kansalaisaloite siitä, että vakaumuksen mukaan olisi mahdollisuus kieltäytyä osasta työtehtäviä eli tässä tapauksessa raskauden keskeyttämisestä. Kuuntelin tässä valiokunnan mietinnön esitelleen puheenjohtajan puheenvuoron ja luin myös tuon valiokunnan tekemän työn, ja täytyy antaa kyllä valiokunnalle kiitosta varsin perusteellisesta ja hyvästä työstä, missä on käyty läpi asiaa monesta eri suunnasta. Palautetta asiasta on tullut runsaasti, myönteistä eli kansalaisaloitetta puoltavaa mutta myös varsin paljon sitä vastustavaa. Itse olen tämän valiokunnan antaman perusteellisen selvityksen jälkeen tullut siihen lopputulokseen, että kansalaisaloite on hylättävä.

17.15 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä vastalause, jonka edustaja Tanus tässä esitteli, on äärimmäisen hyvä ja kattava. Tässä tuodaan esille nimenomaan nämä perustelut ja tärkeänä linjauksena se, että vastalauseen mukaisesti kenenkään ihmisen niin sanottuihin aborttioikeuksiin ei olla koskemassa vaan tällä halutaan nimenomaan varmistaa hoitohenkilökunnan omantunnonvapaus, joka on käytäntö ihan kaikkialla muualla Euroopassa aivan näitä muutamia harvoja maita lukuun ottamatta, joihin Suomikin lukeutuu.

Ikävä kyllä tässä valiokunnan mietinnössä ei esimerkiksi olla millään tavalla käsitelty tätä tilannetta Euroopassa ja sitä, että työvoiman vapaan liikkuvuuden aikana meidän työmarkkinoille saattaa hakeutua niitä henkilöitä, jotka ovat omassa maassaan voineet toimia näissä ammateissa omantunnonsuojan piirissä. Siinä mielessä kyllä aiheuttaa minusta ristiriitaa, (Puhemies koputtaa) että tätä ei ole huomioitu.

Samalla haluan kannattaa tässä edustaja Tanuksen tekemää vastalausetta.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuorossa ei voi kannattaa. Kannatus, jos sellaisen haluaa tehdä, pitää tehdä varsinaisessa puheenvuorossa.

17.17 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedän syvällä sisimmässäni, että kannatan tätä valiokunnan laatimaa mietintöä. Tämä on erittäin hyvin

laadittu mietintö, jossa on tasapainoisesti pohdittu asiaa eri kanteilta, ja siihen on kyllä hyvä yhtyä.

Olennainen kysymys tässä asiassa on se, että heikentäisikö aloitteen mukainen lakimuutos läpi mennessään abortin saatavuutta, ja uskon, että näin valitettavasti tulisi tapahtumaan. Maissa, joissa omantunnonvapaus on käytössä, on todettu, että abortin saatavuus on monin paikoin vaikeutunut. Pahimmillaan esitetty lainmuutos voisi tarkoittaa, että abortin saaminen riippuisi asuinpaikasta ja abortit tehtäisiin myöhemmässä vaiheessa.

Iso kysymys on myös se, miten tämä vakaumus määriteltäisiin ja mikä laskettaisiin hyväksyttäväksi vakaumukseksi kieltäytyä. Tämä on erittäin kalteva pinta, ja sille pinnalle ei pidä lähteä.

Valiokunnan mietintö on erittäin hyvä, ja sen mukaisesti on syytä edetä.

17.18 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minä puolestani olen pettynyt tähän valiokunnan enemmistön mietintöön ja ihmettelen kyllä näitä perusteita, kun tiedämme sen, että lähes kaikissa muissa läntisen Euroopan maissa, Ruotsia ja Suomea lukuun ottamatta, tämä lainsäädäntö toimii. Se yksinkertaisesti toimii. Jos ajattelette niitä maita, vaikkapa Tanskaa, Ranskaa, Saksaa, Isoa-Britanniaa, Belgiaa, Hollantia, niin mistä teillä on se tieto, että siellä olisi raskaudenkeskeytysten saaminen vaikeutunut siitä huolimatta, että näissä maissa on turvattu terveydenhuoltohenkilökunnalle omantunnonvapaus tässä kysymyksessä, joka ei ole mikä tahansa eettinen kysymys, vaan siinä on kysymys lääkärin ja hoitajan oikeudesta aivan keskeisimpään terveydenhuollon (Puhemies koputtaa) lähtökohtaan eli siihen, että suojellaan elämää.

17.19 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minusta tämä valiokunnan lausunto on erittäin perusteltu. Tästä nyt ottaisin esille tämän Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan turvaaman suojan yksityiselämään, johon kuuluu, että naisella on oikeus päättää raskaudenkeskeytyksestä. Tämä, ja potilaan oikeudet, on minusta tässä tämä keskeinen asia.

Täällä todetaan, että toisaalta uskonnon ja omantunnon vapauskaan ei ole ehdoton oikeus eikä siihen vedoten voi harjoittaa toimia, jotka loukkaavat muiden perusoikeuksia. Minusta tässä on nimenomaan naisen perusoikeus saada laillinen toimenpide suoritetuksi. Tässä todetaan, että esimerkiksi työtehtävään kuuluvasta raskauden keskeyttämisestä kieltäytyminen ei saa johtaa siihen, että loukataan lain sallimaa raskaudenkeskeytystä hakevan naisen oikeutta yksityiselämään. Tässä otettiin esimerkkinä tämä, minkä minä edellisessä puheenvuorossani tätä asiaa käsiteltäessä kerroinkin, elikkä tämä naispappeusasia ja syrjintärikos ja irtisanomisperuste. Tämä on pandoran lipas, kaikki vakaumukset pitää (Puhemies koputtaa) sen jälkeen ottaa huomioon.

17.20 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tästä keskustelusta käy selvästi ilmi, että ihmiset eivät ole vieläkään ymmärtäneet, mistä tässä kansalaisaloitteessa on kyse. Siteeraan tässä Suomen perustuslakia: "Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan."

Tämän päivän Suomessa omantunnonvapaus tuntuu käsitteenä toimivan parhaiten, kun kyse on negatiivisesta uskonnonvapaudesta. Esimerkiksi 1800-luvulla kirjoitettiin, ettei

kenenkään pitäisi joutua vannomaan valaa omantuntonsa vastaisesti. Tänä päivänä tämä pitäisi sanoa niin, että lääkäriä ei tulisi pakottaa tekemään aborttia omantuntonsa vastaisesti. Ja niin kuin muutamat edustajat tässä ovat viitanneet, Räsänen muun muassa, että Euroopassa tämä toimii, niin ihmettelen suuresti, miksei se (Puhemies koputtaa) täällä Suomessa ja Pohjoismaissa voisi toimia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä muutama vastauspuheenvuoro, sen jälkeen mennään listan mukaisiin puheenvuoroihin.

17.21 **Sari Multala kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valiokunnan lausunnossa nimenomaan todetaan, että vaikka meillä on uskonnonvapauslaki, silti uskonto ei saa estää vakaumuksen perusteella toimimaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden vastaisesti.

Haluaisin vielä kiinnittää huomion myös toiseen asiaan, josta edustaja Tanus puhui korokkeella, nimenomaan tähän opiskeluoikeuteen. Nythän tällä hetkellä on mahdollista opiskella. Kysymys ja mielestäni suurin haaste tässä aloitteessa nimenomaan liittyy siihen, että kun ja jos me lisäisimme tätä oikeutta tai mahdollisuutta kieltäytyä abortista, se koskisi myös tätä opiskeluaikaa, jolloin niissäkään tilanteissa, joissa naisen henki on vaarassa, ei olisi välttämättä sitä edellytystä ja osaamista hoitaa sitä tilannetta. (Mika Niikko: Ette ole lukenut aloitetta ollenkaan, sehän on siellä erikseen mainittu!) — Jos ei ole osallistunut, (Puhemies koputtaa) silloin ei ole edellytyksiä osata.

17.22 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän, että kysymyksessä on aika herkkäkin arvo ja eettinen kysymys, ja kun täällä on puhuttu muun muassa Euroopan neuvoston tietystä julkilausumasta, niin haluan todeta, että Euroopan neuvoston parlamentaarisen (Leena Meri: Euroopan ihmisoikeuskomitea!) yleiskokouksen päätöslauselma kehottaa jäsenvaltioita huolehtimaan terveydenhuollon henkilökunnan omantunnonvapaudesta kieltäytyä raskaudenkeskeytysten suorittamisesta ja niin edelleen. Myös Suomen perustuslaissa, kuten edustaja Östman tuossa edellä totesi, on uskonnon- ja omantunnonvapaus. Tässä on valiokunnan mietinnössä tuotu niitä toisia näkökulmia, joilla varmasti on omat perusteensa, mutta itse olisin ajattelemassa niin, että jos meillä on lähes kaikissa Keski-Euroopan maissa ja myös Tanskassa ja tietääkseni Norjassa tämä pystytty järjestämään, niin minusta tässä on kyllä kysymys ennemminkin tahdosta kuin siitä, etteikö tämä olisi mahdollista, jos näin halutaan Suomessakin järjestää.

Minä itse kyllä tuen tätä kansalaisaloitetta ja näen, että meidänkin on aika oikeasti omantunnonvapaus antaa näille terveydenhuollon ammattilaisille.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Salonen, Niikko ja Tanus, jonka puheenvuoron pohjalta tämä debatti nyt käynnistyi.

17.24 **Kristiina Salonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on ihan käsittämätön väite sanoa täällä, että aloitetta ei ole ymmärretty. Emmehän mekään, jotka emme kannata sitä aloitetta, sano, että te ette ole ymmärtäneet nykyistä terveydenhuollon lainsäädäntöä. Kyse on arvoista, ja nyt me arvotamme asioita eri tavalla. Siitä tässä, edus-

taja Östman, on kyse. Toiset, kuten esimerkiksi minä, pitävät merkityksellisenä sitä, että meillä on arvottamatonta, riippumatonta hoitoa.

Tämä on vaikea asia naisille, ja hoitohenkilökunta ei saa millään tavoin vaikuttaa siihen naisen päätökseen. Kuvitelkaa tilannetta, jossa nainen on tullut vastaanotolle ja sanoo sen jälkeen, että hän on päätynyt aborttiin, mutta hoitava henkilö sanoo, että selvä, minun täytyy poistua huoneesta, täytyy pyytää joku toinen tänne paikalle, koska minä en voi tätä suorittaa ja tehdä. Lyödään ihan selvästi leima. Mihin muualle haluamme laajentaa tämän jälkeen omantunnonvapautta?

17.25 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On pakko todeta, että kyllä täällä menevät edustajilla puurot ja vellit sekaisin. Tässä ei ole todellakaan ymmärretty, mistä on kysymys. Tässä ei olla kieltämässä aborttia, eikä tässä olla kieltämässä oikeutta hakea sitä aborttia mistä tahansa, vaan tässä on tarkoitus antaa niille henkilöille omantunnonvapaus, jotka eivät hyväksy tällaista tekoa sisimmässään, ja siinä mielessä, kun se pystytään järjestämään, se tulisi suoda.

Ihmettelen kovasti, miten EU-maista, joissa 25:ssä on abortti laillistettu, 21 maassa omantunnonvapaus on lailla säädetty oikeus. Miten se on mahdollista toteuttaa siellä, jos se täällä ei olisi mahdollista toteuttaa? Täytyy muistuttaa myös siitä, että vuonna 1970, kun Suomessa säädettiin aborttilaki, silloin laillistamisen yhteydessä lääkärit saivat omantunnonvapauden pidättäytyä suorittamasta toimenpidettä, mutta toisin kuin muissa EU-maissa, Suomessa tätä ei ole viety lainsäädäntöön saakka, ja tämä on se ongelma. Nyt me haluamme vain korjata tämän (Puhemies koputtaa) tässä kansalaisaloitteessa, että tämä olisi yhtenevä muiden EU-maiden kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja tämän debattivaiheen päättää edustaja Tanus.

17.26 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvon puhemies! On tosi ikävää, että esimerkiksi edustaja Salonen ei halua antaa perusihmisoikeuksia tälle vähemmistölle. (Kristiina Salosen välihuuto) Näistä nimenomaan puhuvat ihmiset, jotka puolustavat naisten oikeuksia, vähemmistöjen oikeuksia, lasten oikeuksia, sananvapautta ja niin edelleen, mutta nyt ilmeisesti terveydenhuollon henkilökunnassa on tietty vähemmistö — ja suurin osa näistä on naisia — joiden perusoikeuksia ei haluta kunnioittaa. Raskaana oleva nainen, joka miettii aborttia ja siihen päätyykin, on niin kuin herkkä lasi, kuten itse olen sanonut, niin että häntä täytyy käsitellä ja kuunnella tosi herkästi, ajan kanssa, lämpimästi kunnioittaen, ja tämä toteutuu tänä päivänä paikoitellen Suomessa, niin kuin ajattelen, että se toteutuu omalla vastaanotollanikin, vaikka en itse sen pienemmän potilaan elämän lopettamiseen osallistukaan. Mitenkä voidaan miettiä, mikä on riittävä vakaumus, jos ajatellaan eutanasiaa? Ajatelkaa sitä naapuria, aikuista ihmistä, tai kuolemanrangaistusta, mitä Suomessa ei ole käytössä. Eikö ole aika yksinkertaista ajatella, (Puhemies koputtaa) jos ei tällaiseen voi osallistua?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Koska tämä vastauspuheenvuoro oli vahvasti kohdistettu edustaja Saloselle, myönnän hänelle vielä vastauspuheenvuoron.

17.27 **Kristiina Salonen sd** (vastauspuheenvuoro): Niin, arvoisa puhemies, jokaisella suomalaisella — onneksi Suomi on sellainen maa — on perusoikeus valita ammattinsa, aivan jokaisella. Ja jos kokee, että esimerkiksi abortti on itselle vaikea periaatteellinen kysymys, niin silloin ei valitse ammatikseen sellaista työtä, jossa sitä joutuu tekemään. Voi silti valita alan mutta sieltäkin etsiä itselleen sellaisia työtehtäviä, joissa ei joudu abortin kanssa olemaan tekemisissä.

Ja kun nyt näitä kahta asiaa arvotetaan, niin minä arvotan sen, että jokaisella naisella on perusoikeus päättää omasta kehostaan, ihan ylimmäksi arvoksi — ihan ylimmäksi arvoksi. (Mika Niikko: Se on eri asia!) Samanlainen arvo on se, että jokaisella on oikeus valita itse oma ammattinsa, ja nämä kaksi arvoa ovat nyt rinnakkain. Ja te haluatte sanoa, että tämä... (Puhemies koputtaa)

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt myönnän vielä edustaja Tanukselle vastauspuheenvuoron, ja sitten menemme ehdottomasti listaan.

17.28 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Olen samaa mieltä. Nainen Suomessa saa valita ja päättää abortista, haluaako sen vai eikö halua. Se on ilman muuta niin kuin edustaja Salonen sanoo. Mutta jokaisella pitäisi olla mahdollisuus myös valita ammattinsa, ja Suomessa aborttia vastustava ei pääse opiskelemaan esimerkiksi naistentautien ja synnytysten erikoislääkäriksi. Mikään muu ammatti ei sisällä niitä asioita. (Kristiina Salosen välihuuto) Tämä on niin laaja ammattiala, eikä missään toisessa maassa kokonaista ammattialaa suljeta pois yksittäisen toimenpiteen vuoksi. (Kristiina Salosen välihuuto) Yksittäisen toimenpiteen vuoksi ei mitään ammattialaa suljeta pois. Tällä alalla hoidetaan naisia, naistentautien syöpätapauksia, lapsettomuutta, seksuaalirikoksen uhreja ja niin edelleen. Ja suurin osa naisten iästä on esimerkiksi fertiili-iän ulkopuolella, jolloin koko aborttiasiat eivät tule edes kysymykseen. Eli abortti on vain hyvin pieni osa (Puhemies koputtaa) tätä ammattialaa, ja suurin osa erikoislääkäreistä toimii nykyisinkin sellaisissa (Puhemies koputtaa) työtehtävissä, joissa nämä eivät kuulu heille.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja nyt siirrytään listaan.

17.29 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! Kannatan tässä aluksi heti edustaja Tanuksen tekemää vastalausetta.

Ihmisoikeudet ovat universaaleja oikeuksia. Niihin kuuluvat ihmisarvon loukkaamattomuus, oikeus elämään, vapauteen ja syrjimättömyyteen, oikeus uskoa ja oikeus omantunnonvapauteen. Omantunnonvapauteen kuuluu myös oikeus ilmaista omaatuntoa yksityisesti, julkisesti, työssä ja julkisessa virassa. Tämä oikeus ilmaista näitä vapauksia on yksi merkittävimpiä periaatteita EU:n perustuslaissa, siis oikeus ilmaista omaatuntoaan vakaumuksena ja omantunnontekona. EU:n perustuslaissa "uskonnonvapaus"-käsite sisältää painotuksen, jossa viranomaisilla on velvollisuus turvata uskonnon ja omantunnon ilmaisu vapaasti: "Freedom of conscience is not a government’s right to grant or deny, but a government’s responsibility to guarantee and guard." — Artikla 3. — Käännettynä: "Omantunnon vapautta ei valtiovalta voi myöntää tai kieltää, mutta sen vastuulla on turvata ja varjella sitä."

Arvoisa puhemies! Tämä valtion velvollisuus suojata omantunnonvapautta ja -oikeutta sen ilmaisuun on ymmärretty 24 EU-maassa. Vain kolmessa tämä oikeus omantunnonva-

pauteen kielletään. Suomi haluaa nyt neljäntenä maana EU:ssa pysyä tällä tiellä, jossa tämä omantunnonvapaus rajataan vain tietyille ihmisille.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistö on mietinnössään päätynyt kannalle, joka yhä edelleen pitää Suomen näiden neljän maan joukossa, jotka haluavat kieltää yhdeltä ammattiryhmältä perusoikeuden omantunnonvapauteen. Samalla valiokunta ilmaisee näkemyksen, jossa näiden 25 maan näkemys ja tulkinta hoitohenkilökunnan oikeudesta vakaumukseen ja omantunnonvapauteen on väärä. Tämä on käsittämätön viesti Suomesta, EU:n mallimaalta, joka on ankkuroinut itsensä jo sadan vuoden ajan ihmisoikeuksien nimenomaan sellaiseen tulkintaan, jossa ne koskevat kaikkia. Nyt tämä omantunnonvapaus ja oikeus ilmaista tätä vapautta ollaan viemässä yhdeltä ammattiryhmältä kokonaan pois. Minkään maan — ja kaikkein vähiten niin sanottujen sivistysvaltioiden — lainsäädännön ei tulisi ikään kuin velvoittaa kansalaisiaan ihmiselämän päättämiseen millään verukkeella.

Arvoisa puhemies! Tämän kansalaisaloitteen tarkoituksena on saattaa Suomen tilanne yleiseurooppalaiselle tasolle, sillä lähes kaikissa muissa EU-maissa omantunnonvapaus terveydenhuollossa toteutuu. Nyt olisi Suomen aika tulla näiden maiden joukkoon.

Olemme saaneet paljon kansalaispostia. Olen saanut kymmeniä kirjeitä ja kortteja, tervehdyksiä lääkäreiltä, jotka sanovat: kiitos, että joku ajattelee myös meitä ja meidän oikeuttamme omantunnonvapauteen.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa niin usein puhutaan yhdenvertaisuudesta, oikeudenmukaisuuden ihanteista, ja ne ulotetaan mielellään lähes kaikkiin, mutta on kumma, aivan käsittämätön erhe tässä, että tämä yksi ainoa ammattiryhmä ei saisi oikeutta toimia elämän puolesta.

Euroopassa tehdään tänä vuonna 1 250 000 aborttia, 10 000 Suomessa. Tämä kansalaisaloite ei estä ketään tekemästä aborttia mutta antaisi yhdelle ammattiryhmälle oikeuden nukkua yönsä hyvin omantuntonsa puhtauden säilyttäen. Tästä on kysymys.

17.35 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Minä myös kannatan edustaja Tanuksen tekemää ehdotusta ja samalla kiitän tähän mietintöön liitetystä vastalauseesta edustajia Tanus ja Keränen. Tähän vastalauseeseen on erittäin taitavasti koottu keskeiset perustelut sille, miksi tätä kansalaisaloitetta todellakin tulisi viedä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Pidän todella raakana ja ajattelemattomana monia nuoria lääkärin tai kätilön ammatista haaveilevia kohtaan, että tässä kohden perustellaan tätä valiokunnan enemmistön kantaa sillä, että tässähän on kysymys ammatinvalinnasta, että tämä on ammatinvalintakysymys. Ollaanko täällä salissa todellakin sitä mieltä, että sellaisin arvoin, jotka ovat esimerkiksi edustaja Tanuksella tai minulla, ei pitäisi lainkaan lähteä opiskelemaan lääkäriksi tai gynekologiksi, että tässä ammattiryhmässä ei olisi lainkaan niitä ihmisiä, jotka ajattelevat, että arvokas ihmiselämä alkaa jo hedelmöittymisestä? Ollaanko sitä mieltä, että tämä ryhmä halutaan ikään kuin siivota kokonaan pois lääkärien ja hoitajien ammattikunnasta?

Mielestäni tässä on kysymys myös potilaan oikeuksista joissakin tilanteissa valita esimerkiksi sellainen gynekologi, jolla on samanlainen arvomaailma, jotta voi keskustella joistakin herkistä kysymyksistä. Eli siinä mielessä pidän erittäin tärkeänä sitä, että jos meillä suomalaisessa yhteiskunnassa on erilaisia arvoja — niin kuin täällä on tuotu esiin — ajatellaan eri tavoin ihmisen elämän arvosta, niin myös ne arvot näkyisivät tässä ammattikunnassa, jossa sitä elämää halutaan suojella ihan alusta lähtien.

Kyllä huomattava osa lääkäreistä, samoin kuin hoitajista, kipuilee aborttikäytännön ja omien eettisten periaatteiden ristiriidassa. Itse saan jatkuvasti viestejä tällaisilta henkilöiltä, tai kun käyn tilaisuuksissa puhumassa, niin minun kanssani tulee keskustelemaan niitä kätilöitä tai kätilöiksi opiskelevia tai lääkäriksi opiskelevia, joille tämä on kipeä omantunnonkysymys. Ja on totta, että tämä nostaa pintaan erilaisten ihmiskäsitysten ja arvojen ristiriidat, kuten sen kysymyksen, mistä elämä alkaa, miten ihmisarvo suhteutuu elämän muihin arvoihin.

Haluan senkin todeta tässä, että jos biologisesti ajattelemme, niin kyllä biologisesti ihmisyksilön elämä alkaa hedelmöityksestä. Ei sitä kukaan voi kiistää. Syntymättömän lapsen ihmisalkion elintoiminnot ovat jo hämmästyttävän varhaisessa vaiheessa kehittyneitä. Lääkärit esimerkiksi tietävät sen, että ensimmäiset merkit kehittyvästä keskushermostosta nähdään jo alkion kolmannen elinviikon alussa, viikon kuluttua siitä sydän alkaa sykkimään, kahdeksannella viikolla on voitu rekisteröidä jo EEG eli aivosähkökäyrä — kauan ennen näitä aborttirajoja. Ja tottahan tällaiset tiedot, jotka lääkärillä on tai kätilöllä on, herättävät sen kysymyksen, onko tässä nyt kyseessä ihmiselämän lopettaminen, jos raskaudenkeskeytys tehdään. Mielestäni tätä kysymystä ei pidä millään tavoin vähätellä.

Haluan vielä korostaa sitä, että kun valiokunnan mietinnössä ja valiokunnan puheenjohtajan puheessa tuotiin esiin se, että tässä olisi vaara, että tämä laajenee kaikenlaisiin eettisiin kysymyksiin, niin raskaudenkeskeytyksessä ei ole mistä tahansa eettisestä asiasta kysymys vaan ihan terveydenhuollon etiikan ydinkysymyksestä eli elämän suojelemisesta. Monelle lääkärille ja hoitajalle raskaudenkeskeytys todellakin merkitsee alkaneen ihmiselämän lopettamista, ja sen vuoksi se on ristiriidassa (Puhemies koputtaa) sen kaikkein keskeisimmän eettisen periaatteen kanssa.

17.40 **Mika Niikko ps:** Arvoisa puhemies! Tässä kansalaisaloitteessa ei käsitellä abortin kieltämistä vaan sitä, onko terveysalan ammattilaisen osallistuttava siihen vastoin tahtoaan. Näissä kahdessa asiassa on tehtävä selkeä ero tämän keskustelun aikana.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta piti hyvänä, että eettistä tai uskonnollista vapautta tulee kunnioittaa, mutta vain työjärjestelyn kautta. Valiokunta piti siis tärkeänä, että omantunnonvapaus toteutuu. Tämä on oikein. Kyse on siis ihmisoikeudesta tältäkin näkökannalta katsoen. Perustelut aloitteen hylkäämiselle vastaavasti ovat hyvin heppoiset. Lähtökohtaisesti työjärjestelyt eivät kaikkien kohdalla toteudu. Todellisuus kuitenkin on se, että nykytilanne kentällä on eriarvoistava. Omantunnonvapaus tekisi linjasta yhtenäisen ja selkeän.

Lähes kaikissa Euroopan maissa terveydenhuollon henkilökunnalla on lakisääteinen oikeus eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella kieltäytyä osallistumasta raskaudenkeskeytyksiin. Ikään kuin Suomi olisi terveydenhuollon kehitysmaa, jossa aborttia hakeva ei saisi hoitoa, mikäli hoitohenkilöstön omantunnonvapaus säädettäisiin. Saanen epäillä tätä.

Arvoisa puhemies! Minä olen elämän puolella. Minä olen heikoimman puolella. Syntymätön lapsi edustaa minulle heikointa ihmistä maailmassa, jota voin kuvitella. Kysymys on siis elämästä ja kuolemasta. Siksi eduskunnassa aborttiin pakottamisesta olisikin rehellisyyden nimissä puhuttava sen oikeilla termeillä. Useat terveydenhuollon ammattilaiset näet pohtivat omassatunnossaan sitä, onko abortti vain soluryppään tai sieluttoman sikiön poistamista vai onko se tahallista elämän lopettamista, onko se siis murha. Jos ja kun elämä alkaa jo äidin kohdusta, ketään ihmistä ei tulisi pakottaa osallistumaan syntymättömän lapsen surmaamiseen. Voidaanko herkän omantunnon omaava henkilö lain keinoin ohjata

suhtautumaan tehtäväänsä tyynesti? Epäilen suuresti. Ikään kuin sanoisit: tule aamulla töihin ja lue työvuorolistasta, että tänään sinun pitää saada yksi vauva hengiltä, mutta älä välitä, se on laillista.

Tämä on omantunnonvapauden pyytäjien todellisuutta, mitä he palautteessaan sanovat. He kysyvätkin, onko meillä lainsäätäjillä lainkaan empatiaa heitä kohtaan. He eivät siis vaadi lainsäätäjän empatiaa edes syntymättömiä vauvoja kohtaan vaan että heillä olisi oikeus kieltäytyä osallistumasta syntymättömän lapsen surmaamiseen. Siksi en voi olla kysymättä, miksi osa teistä lainsäätäjistä vaatii hoitotyön ammattilaisia pyövelin tehtävään, johon he eivät itse halua. Lisäksi kuin kirsikkana kakun päälle syyllistätte väärästä uravalinnasta. Hävetkää, sanon minä. He ovat tulleet alalle, jotta saisivat parantaa ja pelastaa elämiä. Tätä myös heidän työnsä lähes kokonaan on, joten miksi emme antaisi heidän sieluilleen rauhaa tässä asiassa sallimalla omantunnonvapauden.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi sanon vielä, että tässä herkässä lainsäädäntötilanteessa minua puhuttelee voimakkaasti psalminkirjoittajan sanat elämän syntymisestä, jossa syntymätöntä lasta kuvataan ihmisenä: "Sinä loit minut sisintäni myöten, sinä kuroit minut kokoon äitini kohdussa. Minä kiitän sinua siitä, että minut on tehty ylen ihmeellisesti. Ihmeelliset ovat sinun tekosi, sieluni tietää sen sangen hyvin." Näin kirjoitti psalminkirjoittaja psalmissa 139.

Minun omantuntoni ankkurit ovat syvemmällä kuin ihmisten mielipiteissä tai muotivirtauksissa. Ne ovat Jumalan sanassa, ne ovat Raamatussa. Siksi minun on hyvin helppo samaistua ihmiseen, jota omatunto syyttää, jos hän tahtomattaan raskaudenkeskeytykseen osallistuu. Miksi emme siis tässä asiassa seuraisi Euroopan yleistä linjaa, kun niin eurooppalaisia olemme vastaavasti lukemattomissa muissa asioissa? Siksi eduskunnan on otettava suoraselkäisesti vastuu eikä sysättävä painetta hoitopaikkoihin terveydenhuoltoalan eri pisteisiin. Meillä on vapaus äänestää onneksi omantuntomme mukaan, sillä onneksi sitä ei ole vielä lailla kielletty.

17.45 **Kari Kulmala ps:** Arvoisa puhemies! Sivistysmaassa nimeltä Suomi naisilla on lakisääteinen oikeus raskaudenkeskeytyksiin ja heille kuuluu asiallinen neuvonta, hoito ja ohjaus. Suomessa on myös uskonnonvapaus. Keskeinen sivistysvaltion ihmisoikeus, uskonnon- ja omantunnonvapaus taataan muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, Euroopan unionin perusoikeuskirjassa sekä Suomen perustuslaissa.

Tässä kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että terveydenhuollon henkilökunnalla olisi oikeus eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella kieltäytyä suorittamasta raskaudenkeskeytystä, ellei naisen henki ole vaarassa. Myös vakaumuksen perusteella lääkärillä olisi oikeus kieltäytyä laatimasta raskaudenkeskeytykseen johtavaa lausuntoa. Nämä oikeudet koskisivat myös kyseisten alojen opiskelijoita. Raskaana olevien naisten lakisääteiset oikeudet taattaisiin alueellisin järjestelyin.

Omaatuntoa ei ole tieteellisesti osoitettu olevan olemassa. Jokaisella meistä on kuitenkin tieto tai tunne siitä, mikä on hyvää ja mikä on väärää. Omantunnon katsotaan olevan meidän jokaisen ihmisen sisällä, ja sen oletetaan neuvovan meitä erilaisissa tilanteissa. Omaatuntoa vastaan on vaikea taistella. Siitä on osaltaan kyse tässäkin lakiesityksessä, vaikka kyse on myös eettisestä ja uskonnollisesta vakaumuksesta.

Terveydenhuollon järjestelmän näkökulmasta on palveluntarjoajien ensisijaisena tehtävänä huolehtia potilaan hoitotarpeen ja oikeuksien mukaisesta palvelusta. Tässä kohtaa onkin jo hyvä ottaa huomioon aloitteen teksti "ellei naisen henki ole vaarassa". Mikäli naisen

henki on vaarassa, tulee tämä ottaa mielestäni ensisijaisesti huomioon. Tällöin on eettisesti tärkein tehtävä turvata äidin henki ja terveys. Tämän vahvan omantunnon omaavakin tekisi. En millään usko, että hoitaja tai lääkäri voi katsoa vierestä, kun äiti kuolee, vain sillä perusteella, ettei hän itse voinut toimia auttaakseen äitiä.

Raskaana olevien naisten lakisääteiset oikeudet ehdotetaan aloitteessa taattavan alueellisin järjestelyin. Kuten valiokuntakin toteaa, tämä on mahdollista toteuttaa, vaikka se aiheuttaa lisätyötä henkilökunnalle ja vaivaa potilaalle. Kukapa nyt lisätyötä kaipaisi?

Pahempana seikkana pidän sitä, että erilaiset velvollisuudet työtehtävissä voivat johtaa henkilökunnan moraaliseen leimaamiseen ja potilaan näkökulmasta hoitavan henkilön vaihdos hoitotilanteessa voi olla merkki syyllistämisestä ja pyrkimyksestä vaikuttaa potilaan päätökseen. Tämä seikka johtaa helposti työpaikkakiusaamiseen, ellei työpaikan johtamiskulttuuri ole kunnossa. Mielestäni työntekijän eettistä tai uskonnollista vakaumusta on kunnioitettava ja tulee pyrkiä työjärjestelyin varmistamaan asianmukainen hoito muun henkilökunnan suorittamana.

Mielestäni on erikoinen seikka myös se, että raskauden keskeyttämisestä päättäminen kuuluu raskaana olevalle naiselle itselleen. Eikö samassa taloudessa asuvalta mieheltä edelleenkään tarvitse kysyä mitään tai eikö hänen kommenteillaan ole mitään painoarvoa? Mielestäni tässä asiassa poljetaan miesten oikeuksia.

Arvoisa puhemies! Kuten lähes kaikissa EU-maissa, tulee myös Suomessa turvata terveydenhuollon ammattilaisille oikeus olla osallistumatta vastoin vakaumustaan elämän lopettavaan toimenpiteeseen ilman opiskelu- tai työmahdollisuuksien menettämistä, ellei äidin terveys ole vaarassa. Mikäli äidin henki on vaarassa, terveydenhuollon ammattilaisen etiikkaan ja tehtäviin kuuluu pelastaa kaikin käytettävissä olevin toimin ja menetelmin äidin elämä.

17.50 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Täällä käydyssä keskustelussa on lähdetty hyvin voimakkaasti joissakin puheenvuoroissa puolustamaan naisten oikeutta raskaudenkeskeytykseen ja on kerrottu, että se asetetaan paljon suuremmalle ja korkeammalle sijalle kuin esimerkiksi omantunnonvapaus, joka perustuslaissa taataan. On tullut sellainen kuva, että nämä perusoikeudet, omantunnonvapaus ja muut perusoikeudet, olisivat ikään kuin ristiriidassa niin, että meidän pitäisi nyt valita kumpaa oikeutta me lähdemme noudattamaan Suomessa: jos me hyväksymme tämän kansalaisaloitteen, niin silloin me lähtisimme polkemaan naisten oikeuksia, tai päinvastoin.

Itse lähden siitä, että kun perusoikeuksista puhutaan, niin ei niitä ensi sijassa aseteta vastakkain, vaan meidän pitää lähteä hakemaan sellainen ratkaisu, että me pystymme noudattamaan kaikkia perusoikeuksia. Muistan hyvin muun muassa keskustelun viime kevään perustuslakivaliokunnasta, kun sote-päätöstä käsiteltiin, jossa paljon käytettiin puheenvuoroja julkisuudessa siitä, onko kuntien itsehallinto korkeampi oikeus kuin kansalaisten oikeus terveydenhuoltoon, jolloin jouduimme toteamaan, että ei näitä ole tarve asettaa vastakkain vaan pitää löytää sellainen ratkaisu, jossa kaikki perusoikeudet toteutuvat.

Näen itse niin, että tässäkin asiassa, jota nyt käsittelemme kansalaisaloitteen muodossa, on kyllä, jos vain halutaan, mahdollisuus löytää ratkaisu, joka kunnioittaa kaikkia oikeuksia, myös omantunnonvapautta. Minusta tämän kansalaisaloitteen perustelutkin osoittavat sen, että jos näin meneteltäisiin, tässä ei myöskään loukattaisi kenenkään lakisääteisiä oikeuksia. Sen takia koen, että myös perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta tämä kansalaisaloite on hyvin perusteltu.

17.52 **Leena Meri ps** (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tosiaan valiokunnan perustelut ovat minun mielestä hyvät, ja huomaa, että tämä herättää tunteita. Siksi tämä nimenomaan onkin hyvinkin pitkälle omantunnonkysymys ja punnintakysymys.

Mutta haluaisin nyt kuitenkin tässä tuoda esille uudestaan tuon, minkä aikaisemmassakin puheenvuorossa sanoin. Haluan nostaa joitakin kohtia tästä valiokunnan lausunnosta.

Kuitenkin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on oikeuskäytännössä todennut, että yksityiselämän suojaan kuuluu myös naisen oikeus päättää raskauden keskeyttämisestä. Valtio voi asettaa tälle tietysti rajoituksia. Toisaalta todetaan uskonnon- ja omantunnonvapaus mutta toisaalta todetaan, että se ei ole ehdoton oikeus eikä siihen vedoten voida harjoittaa toimia, jotka loukkaavat muiden perusoikeuksia. On todettu, että esimerkiksi työtehtäviin kuuluvasta raskauden keskeyttämisestä kieltäytyminen ei saa johtaa siihen, että loukataan lain sallimaa raskaudenkeskeytystä hakevan naisen oikeutta yksityiselämään.

On tuotu lisäksi vielä kansallisesta lainsäädännöstä kaikkien muistama tapaus papista, joka kieltäytyi työskentelemästä naisen kanssa — hän oli mies — ja todettiin, että hän oli syyllistynyt syrjintään. Se ei ollut riittävä peruste, että hän vakaumuksensa puolesta tästä kieltäytyi, koska Suomen laki ei anna oikeutta siihen, että voi naisia syrjiä.

Sitten täällä valiokunnan perusteluissa on hyvin tuotu esille se, kuinka tämä voi johtaa erilaisiin muihinkin tilanteisiin. Täällä todetaan, että pelkästään terveydenhuollon alalla on tilanteita, joissa ammattihenkilön eettinen vakaumus voi vaikuttaa hänen haluunsa toimia laissa säädetyllä tavalla potilaan oikeuksien mukaisesti, ja on myös tuotu esille esimerkkejä kuolevasta potilaasta ja hedelmöityshoidosta.

On todettu, mikä on terveydenhuollon järjestelmän näkökulmasta palveluntarjoajien ensisijainen tehtävä, ja se on huomioida potilaan hoitotarve ja oikeuksien mukainen palvelu. On tuotu myös tämä mielestäni hyvä seikka esille, että työnantaja ei voi siinä palkkaamistilanteessa lähteä selvittelemään kenenkään vakaumuksia, ja nämä voivat myös muuttua työ- ja virkasuhteen aikana, ja silloin on hyvin vaikea tietää, minkälainen reservi siellä on käytössä.

En osaa ottaa kantaa, kun en itse ole sitä tutkinut enkä ole ammattilainen, miten tämä tulisi vaikuttamaan hoitomahdollisuuksiin. Mutta muistan täällä edustaja Kontulan, joka aika hyvin erilaisia asioita tutki, sanoneen, että Euroopassa oli ollut ongelmia siinä, että lääkärit olivat enenevässä määrin kieltäytyneet aborteista. Mutta en lähde niitä enempää kommentoimaan, kun minulla on tässä luvutkin tallessa, koska hän itse voi sitten tarvittaessa puhua, jos haluaa.

Tässä lopussa valiokunta toteaa, että raskauden keskeyttämisestä päättäminen kuuluu raskaana olevalle naiselle itselleen ja hänen tulee voida luottaa siihen, että hän saa päätöksentekoon halutessaan asianmukaista tukea ja apua siinä terveyskeskuksessa, johon hän hakeutuu. Perustuslain 10 §:ssä on turvattu oikeus yksityiselämään ja kunniaan, ja katsonkin, että siksi kenenkään ei tarvitse joutua tuntemaan itseään niin sanotusti kakkosluokan potilaaksi, jos joutuu omista henkilökohtaisista syistään tekemään abortin.

Olen sitä mieltä, että tämä avaisi kaikille oman ilmoituksensa perusteella oikeuden kieltäytyä hoitotoimenpiteistä. Meillä on enenevässä määrin Suomessa kansalaisuuksia ja uskontoja ja sitä kautta erilaisia vakaumuksia, ja katsonkin perustuslain yhdenvertaisen kohtelun ja myös täällä mainitun uskonnon- ja omantunnonvapauden johtavan yhdessä siihen, että jatkossa erilaiset henkilöt voisivat kieltäytyä eri työtehtävistä, jos se olisi vastoin heidän ilmoitettua vakaumustaan. Mielestäni meidän tulee kohdella kansalaisia yhdenvertaisesti eikä erilaisia uskontoja ja vakaumuksia voi asettaa siinä mielessä eri asemaan. Mei-

dän tulee myös miettiä tätä. Tämä on aivan tulevaisuutta, jos tämä hyväksytään. (Sari Essayah: Se on Euroopassa nykyisyyttä!)

Sitten sanoisin vielä sen, että minua joskus ahdisti omassa työssäni ja se vei yöuneni, kun jouduin tuomioistuimessa käsittelemään ja katsomaan valokuvia pedofiliasta, murhaajista, hyvinkin raaoista teoista, lukemaan näitä asioita. Siitä huolimatta minulla oli virkavelvollisuus hoitaa ne tehtävät. Minä en voinut sanoa, että minä teen täällä vain mukavia asioita ja minua ahdistavat nämä asiat. Meillä on kaikilla työssä hyvät ja huonot puolet. Siinä mielessä olen sitä mieltä, että sitten pitää myös hakeutua toiselle alalle, jos tuntuu, että tätä työtehtävää ei voi hoitaa. Tämä on naisen oikeus nimenomaan.

Räsäselle sanon, että puheenvuorossa oli niin paljon paatosta, että kyllä siinä mentiin jo vähän sille alueelle, että aborttikin haluttaisiin kieltää.

17.57 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tämän kansalaisaloitteen viesti on mielestäni se, että hoitohenkilökunnalle annetaan vapaus toimia omantuntonsa mukaan, kunnioitetaan heidän vakaumustaan — siis positiivinen oikeus keneltäkään pois viemättä. Aloite ei vaaranna kenenkään henkeä tai lääketieteellisesti perusteltua hoitoa. Ei ole uskottavissa, että vapautusta hakisi niin suuri joukko hoitohenkilökuntaa, että sillä olisi merkitystä palvelun saatavuudelle. Kyse ei siis myöskään ole raskauden keskeyttämisen kieltämisestä edes teoriassa.

Arvoisa puhemies! Eettisen ja uskonnollisen vakaumuksen perusteella saa käytännössä monia erioikeuksia yhteiskunnassamme jo nyt, jopa vapautuksen asevelvollisuudesta. On vaikea ymmärtää valiokunnan näkemystä vakaumuksen soveltamisen vaikeudesta juuri tässä asiassa. Olkaamme avarakatseisen eurooppalaisia ja sallikaamme tämä oikeus.

17.59 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! On vaikea puhua tästä asiasta neutraalisti, erityisesti nyt, kun täällä on puhuttu surmaamisesta, pyövelinä toimimisesta ja siteerattu Raamatun lauseita. Yritän kuitenkin pyrkiä siihen neutraaliuteen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kuulemisissaan päätynyt toteamaan, että raskauden keskeyttämisestä päättäminen kuuluu raskaana olevalle naiselle itselleen ja hänen täytyy voida luottaa siihen, että saa päätöksentekoon halutessaan asianmukaista tukea ja apua siinä terveyskeskuksessa tai keskeyttämissairaalassa, johon hän hakeutuu.

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on käsitellyt raskaudenkeskeytykseen osallistumisen kieltäytymisoikeutta vuonna 2010 hyväksytyssä päätöslauselmassaan. Tässä raportissa lähtökohtana oli nimenomaan selvittää, millä toimilla oikeus raskaudenkeskeytykseen voidaan turvata, samanaikaisesti kun useissa Euroopan maissa on annettu terveydenhuoltohenkilökunnalle kieltäytymisoikeus. Taustalla oli erityisesti huoli siitä, miten harvaan asutuilla alueilla asuvien ja vähävaraisten naisten aborttioikeus toteutuu alueilla, joilla on paljon raskauden keskeytyksistä kieltäytyviä ammattihenkilöitä. Tämä huoli on aiheellinen mielestäni juuri silloin, kun puhutaan Suomen kaltaisesta maasta, jossa on suuret maantieteelliset etäisyydet ja myös erot siinä, millaista uskonnollista toimintaa ja kuinka vahvaa vakaumusta alueella on. Sen vuoksi emme mielestämme voi verrata Suomea esimerkiksi Tanskaan tai Hollantiin, joissa tilanne on aivan erilainen.

Suomessa aborttilainsäädäntö on jo tällä hetkellä verraten tiukka. Vaikka siihen ei valiokunnan mietinnössä suoraan otettu kantaa, itse koen kuitenkin, että tämän kansalaisaloitteen hyväksymisen kautta tässä entisestään hankaloitettaisiin päätöstä, naisen tai miehen tai heidän yhteistä päätöstään, siitä, mitä syntymättömälle lapselle tehdään.

Haluan tuoda tähän nyt vielä henkilökohtaisen näkökulman, vaikka täällä pyydettiin irrottamaan ne tästä keskustelusta. Mielestäni ne ovat kuitenkin erittäin olennaisia. Olen itse nyt melkein puolivälissä omaa raskauttani. Toistaiseksi kaikki on edennyt aivan loistavasti, mutta voisi tulla eteen tilanne, että seuraavassa seulonnassa todettaisiin, että lapsella ei esimerkiksi olisi mahdollisuutta selviytyä. Uskoisin, että se olisi erittäin vaikea tilanne joka tapauksessa riippumatta siitä, mikä vakaumukseni on tai ei ole, jolloin tämäntyyppiset argumentit, että jollain toisella olisi oikeus päättää tai jollain tavalla kommentoida sitä, mitä minun ja meidän pitäisi tässä tilanteessa tehdä, tuntuvat aivan kohtuuttomilta.

Kuten aiemminkin olen täällä tuonut esille, mielestäni vielä suurempi huoli liittyy siihen, onko terveydenhuollon henkilökunnalla oikeasti se tieto ja taito siinä tilanteessa, kun naisen henki on riskin alla. Eli jos opiskelunkin aikana mahdollistetaan oikeus kieltäytyä koulutuksesta, miten voidaan taata, että siinä tilanteessa osaa suorittaa sen toimenpiteen. Tämä on mielestäni erittäin suuri huolenaihe. — Kiitos.

18.03 **Maria Tolppanen ps:** Arvoisa puhemies! Tämä kysymys on äärimmäisen vaikea, äärimmäisen tunteita herättävä, ja siitä puhutaan puolesta ja vastaan. En halua missään nimessä väheksyä kenenkään vakaumusta tai uskonnollista katsantokantaa. Minun mielestäni niitä pitää kaikkien kunnioittaa. Jos me puhumme raskaana olevasta naisesta ja puhumme äidin terveydestä, niin jos terveys on vaarassa, täytyy abortti saada tehdä, mutta nyt me puhumme terveydestä hyvin kapealla sektorilla, puhumme pelkästään somaattisesta terveydestä. Tässä kohdassa pitää puhua myöskin äidin henkisestä terveydestä. Jos raskaus on raiskauksen, insestin tai muun sukurutsan aiheuttama, on kohtuutonta, että äiti pakotetaan synnyttämään se lapsi, koska kaiken todennäköisyyden mukaan syntyvä lapsi on äitinsä vihaama ja äiti tulee hylkäämään lapsensa tämän jälkeen. Tämä on hyvin todennäköinen asia.

Toinen asia, mikä on sitten hyvin vaikeaa tässä, on se, milloin sikiö on ihminen. Missä vaiheessa vedetään raja siihen, milloin ollaan tekemisissä ihmisen kanssa, milloin ollaan tekemisissä sikiön kanssa tai siittiön kanssa? Jos esimerkiksi yhdynnässä siittiösolu ei pääse yhtymään munasoluun erilaisten ehkäisytoimien takia, onko kyse eettisestä asiasta ja hedonismin tukemisesta. Vai onko kyse perhesuunnittelusta ja parisuhteen hoidosta? Nämä ovat niitä eettisiä asioita, jotka täytyy tässäkin asiassa laajasti käsitellä ja ottaa huomioon.

Jos puhumme hoitohenkilökunnan eettisestä suhtautumisesta, hoitohenkilökunnan uskonnollisesta taustasta, niin ne ovat tietenkin asioita, jotka vaikuttavat siihen, mitä he haluavat tehdä, mitä he voivat tehdä, mutta nämä ovat myöskin sellaisia asioita, joita voitaneen hoitaa myöskin työaikajärjestelyin. Jos lähdemme siihen, että henkilö voi eettisistä syistä kieltäytyä tekemästä jotakin työtä, jonka hän on vastaanottanut, niin pääsemme hyvin pian siihen, että esimerkiksi taksikuski voi kieltäytyä viemästä naista sairaalaan, jos on mahdollista, että hän menee abortin takia sinne. Tai sen jälkeen, kun toimenpide on tehty, esimerkiksi siistijähenkilöt voivat kieltäytyä hoitamasta työtään sen takia, että he eivät halua koskea (Mika Niikko: Missä maassa näin tehdään?) tällaisiin asioihin. Minun mielestäni tämä asia on tällä hetkellä siinä mielessä ihan hyvin, että jos henkilö ei halua osallistua tähän toimenpiteeseen ja hän on kuitenkin lääkäri tai hän on sairaanhoitaja tai hän on kätilö — en tiedä, keitä kaikkia siellä on mukana — tai joku avustava henkilö, niin se voidaan varmasti hoitaa työaikajärjestelyin.

Sinänsä kysymys siitä, onko abortti oikein vai onko abortti väärin, on toinen asia. Se on toisen luokan asia, josta pitää keskustella jossakin toisessa yhteydessä, ei tässä yhteydessä. Tämä on ennen muuta — kun puhutaan henkilökunnasta ja siitä, mitä henkilökunta haluaa

tehdä, voi tehdä, saa tehdä tai ei saa tehdä, tai toisinpäin, kuinka vain — ammatinvalintakysymys. Me kaikki olemme poliitikkoja. Me joudumme tekemään tässä salissa kipeitä päätöksiä, me joudumme tekemään päätöksiä vastoin meidän omaa vakaumustamme ja vastoin meidän omaa näkemystämme. Siitä ei pääse mihinkään. Joskus on tehtävä sellaisia töitä, mitä ei pysty tekemään. On myönnyttävä sellaisiin päätöksiin, joita ei haluaisi tehdä mutta jotka on vain tehtävä.

Tämä asia on äärimmäisen vaikea, tämä on äärimmäisen hankala, mutta siellä takana on kuitenkin se nainen, raskaana oleva nainen, ja naisella täytyy aina olla oikeus omaan ruumiiseensa. Hänen täytyy saada päättää siitä ruumiistaan, vaikkakin raskaus olisi tapahtunut siten, että nainen ei itse päättänyt omasta ruumiistaan, eli juuri raiskauksessa, insestiasioissa. Kyllä nämä asiat on otettava huomioon. Ei tänä päivänä kukaan käytä aborttia ehkäisykeinona, meillä on olemassa aivan muut asiat siihen. Abortti ei ole ehkäisykeino, abortti on viimeinen hätäkeino, jos mitään muuta ei enää ole olemassa.

18.08 **Teuvo Hakkarainen ps:** Arvoisa puhemies! Sen jälkeen kun ensimmäisen kerran täällä keskustelimme tästä kansalaisaloitteesta, sain paljon kiitosta puheestani, jossa puolustin kätilöiden ja lääkäreiden oikeutta kieltäytyä osallistumasta raskaudenkeskeytyksiin.

Tuossa keskustelussa useat aloitetta vastustavat edustajat vetosivat täällä siihen, että mikäli tästä aloitteesta tulee laki, on se pandoran lippaan avaamista. Täällä monet edustajat puhuivat, miten pian sitten olisivat useat eri tahot vaatimassa oikeutta olla osallistumatta monenlaisiin työtehtäviin vakaumuksiinsa vedoten. Huomauttaisin kuitenkin, että raskaudenkeskeytystä ei voi verrata mihinkään muuhun hoitotoimenpiteeseen. Tämä on ihan oma asiansa, mikä on otettava vakavasti. Kätilö ja lääkäri joutuvat ihan konkreettisesti omin käsin ja toimenpitein lopettamaan alkaneen elämän. Moni kokee olevansa pyöveli. Se on iso asia heille, jotka ajattelevat, ettei ihmiselämän kohtalosta päättäminen kuulu ihmiselle vaan jollekin meitä suuremmalle voimalle. Kyseessä on valtavan iso eettinen asia. Miksi sitten hakeudutte alalle, vaikka on tiedetty etukäteen raskaudenkeskeytyksen kuuluvan työnkuvaan? Koska työ on onneksi suurimmalta osaltaan muuta: ihmiselämän laatua parantavaa ja ylläpitävää.

Arvoisa puhemies! Nykyään sairaaloissa yhdistetään osastoja. Esimerkiksi Keski-Suomen keskussairaalassa on ainakin lähimenneisyydessä viikonloppuisin ja loma-aikoina, eli niin sanottuina sulkuaikoina, yhdistetty eri osastoja. Esimerkiksi naistentautien osasto ja korvaosasto on yhdistetty. Tuolloin kätilöt tekivät myös korvahoitajien ja korvahoitajat kätilöiden töitä. Työt pitää usein opetella työn lomassa, sillä erikoistumista aloihin ei ole kummankaan peruskoulutukseen kuulunut. Onko korvahoitaja koulutuksensa aloittaessa pohtinut ja harkinnut, että hän joutuu osallistumaan raskaudenkeskeytyksiin? Tuskin. Samoin ovat suunnitelmat voineet muuttua alati muuttuvan, säästöjä hakevan yhteiskunnan ja sairaalayksiköiden myötä myös alan ammattilaisilla. Työtä tehdään siellä, missä sitä on, ja kaikkien täytyy osata tehdä kaikkea. Siihen kehitys on menossa sairaaloissa.

Tämä on vakava asia. Koko ajan korostetaan naisen oikeutta päättää vartalostaan ja asioistaan. Pieni alkanut elämä ei pysty puolustautumaan. Koko tämä keskustelua vaativa tilanne pystyttäisiin nyky-Suomessa suhteellisen helposti välttämään ehkäisyllä. Seksuaalineuvontaa täytyy kehittää, jolloin se kohtaa ihmiset. Lääkärit, kätilöt ja terveydenhoitajat ovat sen alan ammattilaisia, ja seksuaalivalistustyötä he varmasti tekevät mielellään. Siinä on se oikea ratkaisu, ei käsien tahraaminen pienen ihmisen vereen. Ja hyvä kansanneuvo on

siihen: housunnappi kiinni. Täällä on puhuttu paljon pakkolaeista ja niin edelleen. Eikö tässä ole semmoinen tulossa? — Kiitos.

18.13 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Minusta salissa on käyty hyvää keskustelua, ja ymmärrän monien huolenaiheet myös.

Monet teistä tiedättekin ehkä, että itse olen toiminut yli 20 vuotta lääkärinä. Sen ajan olen hoitanut naisia ja perheitä ja lapsia, viimeiset 10 vuotta naistentautien ja synnytysten erikoislääkärinä, ja minä olen kyllä joutunut tekemään ja näkemään kaiken opiskeluaikana.

Edustaja Tolppaselle haluaisin sanoa, kun oli puhe raiskaus- ja insestiasioista, että ongelma on siinä, jos tyttö tai nainen ei lähde lääkärille raiskauksen jälkeen. Muutoin, jos hän lähtee lääkärille, niin silloin voidaan antaa lääke, tabletti, että raskaus ei pääse edes alkamaan, mutta, niin kuin sanottu, tämä aloite ei rajoita kenenkään abortin saantia. Abortin saa jatkossakin niin kuin tänäkin päivänä lain edellyttämin ehdoin joka puolella Suomea.

Sitten on sanottu, että abortti ei ole ehkäisykeino. Sen ei todellakaan pitäisi olla ehkäisykeino, mutta valitettavasti osalle elämä on aika lailla, sanoisinko, villiä, ja silloin kun on jo ties monesko abortti tulossa, voi miettiä, onko se osalle kuitenkin ehkäisykeino. Yli puolet raskaudenkeskeytykseen tulevista ei ole käyttänyt minkäänlaista ehkäisyä. Yli puolet. Olen aivan samaa mieltä, että meidän tulisi — ja itse olen kyllä pyrkinyt — sekä koulussa nuorisoa että synnyttäneitä tai synnyttämään meneviä naisia muistuttaa siitä, että ehkäisystä tulee huolehtia. Ehkä yksi asia, mitä meidän nuorisolle pitäisi myös painottaa, on, että silloin, jos on intiimissä yhteydessä toista sukupuolta olevan kanssa, niin siitä tulee raskaaksi. Siis yhdynnässä tulee raskaaksi. Tosin näin ei aina tapahdu, mutta jos tämä perussääntö olisi enemmän mielessä, niin uskoisin, että se ehkäisykin olisi paremmin käytössä niin kuin tulisi olla.

On sanottu, että tämä on ammatinvalintakysymys. Kyllä, tämä on ammatinvalintakysymys. Tämä on erittäin mielenkiintoinen ammatti. Minä olen etuoikeutettu, kun minä voin kuunnella tyttöjen ja naisten tarinoita ja olla heitä auttamassa ja tukemassa myös silloin, kun elämä on vienyt niin, että ollaan hyvin raskaassa ja monimutkaisessa elämäntilanteessa, jolloin naisella ei ole muita kuin erittäin huonoja vaihtoehtoja valittavana. Silloin siinä on hyvä olla lääkäri, joka voi kuunnella, olla levollisesti, lämpimästi tukemassa, auttamassa, miettimässä, mitä tehdään.

Tänä päivänä ongelma terveydenhuollossa ja sairaanhoidossa on se, että ei ole potilaille aikaa. Heillä ei ole mahdollisuutta kertoa ja tuoda niitä todellisia pelkojaan, toiveitaan esiin, ja mikä pahinta, osa naisista on menossa myös raskaudenkeskeytykseen sen takia, että heitä painostetaan siihen. Nainen päättää — ei lääkäri, ei terveydenhuollon henkilökunta, ei kukaan heistä päätä käytännössä raskaudenkeskeytyksistä, ainakaan minun vastaanotollani. Itse asiassa tämä kansalaisaloite on tuonut minun omat ajatukseni vasta väen tietoisuuteen, muuten kyllä potilaat ovat saaneet kertoa ja he ovat tehneet päätöksensä. Itse näen, että tärkeintä olisi, että eri vaihtoehdot tulee käytyä läpi, että nainen tietää, mikä on tilanne, mitä mistäkin vaihtoehdosta voi seurata. Myös se adoptiovaihtoehto jää tänä päivänä aivan liian harvoin esiin nostamatta.

Tässä edustaja Multala oli huolissaan siitä, että jos kieltäydytään opiskeluaikana. Täytyy sanoa, että opiskeluaikana opitaan tutkimaan nainen, tutkimaan raskaana oleva kohtu, opitaan ultraäänen käyttö ja voidaan tutkia sikiö. Muissa tilanteissa tulee kohdun tyhjennyksiä, tulee kaavintoja, tulee imutyhjennyksiä keskenmenoissa, vuotohäiriöissä, tuulimunaraskauksissa. Elikkä abortteja ei tarvitse tehdä sen takia, että osaisi äkkitoimenpi-

teen. Samaten akuutteja laparotomioita, toisin sanoen hätäsektioita, tulee tehdyksi monissa muissakin tilanteissa. Elikkä aivan varmasti se riittävä ammatillinen taito tulee muissa tehtävissä opituksi.

Sitten tässä sanottiin alueellisista järjestelyistä. Tähän voin palata myöhemmin, mutta nytkin alueellisin järjestelyinhän tämä hoidetaan. Ei Helsingissäkään joka korttelissa aborttia saa, vaan ne ovat tietyt alueet, tietyt poliklinikat, missä niitä suoritetaan. Samaten esimerkiksi Tampereella on kaksi eri julkista sairaalaa, poliklinikkaa, joissa abortteja suoritetaan. Eli nytkin on alueellinen järjestely. Samaten voin ajatella, että terveyskeskuksessa on neuvolan puoli, on vastaanoton puoli. Se on alueellinen järjestely sen rakennuksen sisällä. Tai jos ajatellaan osastoja: En näe, että on potilaan kannalta hyvä, että samoissa huoneissa on sekä abortin läpikäyviä että keskenmenoa surevia että synnyttäneitä. Se ei ole potilaiden kannalta paras, se ei ole hoitohenkilökunnan kannalta paras. Elikkä sielläkin osastojen, klinikan sisällä alueellinen järjestely voi olla esimerkiksi toinen osasto tai tietyn osaston pääty. Mikä on alue, se voi olla hyvin erilainen. Potilaan ja henkilökunnan paras, molemmat voidaan huomioida tämän aloitteen myötä. — Kiitos.

18.19 **Maria Tolppanen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä sanottiin, että raiskauksen ja insestin jälkeen pitäisi tulla heti lääkäriin, niin että voitaisiin antaa sitten katumuspilleri. Nyt vaan on niin, että varsinkin silloin, jos on kysymys insestistä, niin eivätpä ne pikkutytöt sieltä pääse lähtemään kotoaan lääkäriin eivätkä uskalla eivätkä edes tiedä, että sillä tavalla pitäisi menetellä. Se on se valitettava asia. On toivottavaa, että he edes siinä vaiheessa, kun raskaudenkeskeytys on vielä mahdollista, pääsisivät tulemaan, joku sanoisi heille, että nyt pitää mennä lääkäriin ja nyt pitää tehdä jotakin.

Toinen asia tässä oli sitten tämä, että aborttia käytetään ehkäisykeinona. Se on varmasti aika harvinaista, mutta jos näin on, että jollekin naiselle tehdään vuosittain abortti sen takia, että hän ei tiedä, mitkä ovat ehkäisyvälineet, niin kyllä silloin sillä hoitavalla henkilökunnallakin on vastuuta. Heidän pitää silloin opastaa tässä asiassa ja neuvoa, miten ehkäistään, ja mahdollisesti suositella jopa sellaista ehkäisyä, jota ei tarvitse joka kerta erikseen laittaa.

18.20 **Sari Raassina kok:** Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Tässä kansalaisaloitteessa ja myös valiokunnan mietinnössä kyse on arvoista: arvoista potilaan oikeuksien ja henkilökunnan oikeuksien välillä. Opiskelussa naistentautien erikoislääkäriksi on myös kyse arvoista ja valinnoista. Kuten edustaja Tanus totesi, abortin tekninen suorittaminen ei ole rakettitiedettä. Mutta ihmisen kohtaaminen vaikeassa elämäntilanteessa on vaikeimpia tehtäviä, haastavimpia tehtäviä terveydenhuollossa. Ja juuri siitä osaamisen kasvusta on kysymys erikoislääkärikoulutuksessa, ei siis vain toimenpiteitten harjoittelusta. Juuri siksi on siis tärkeää, että jokainen erikoislääkäri hallitsee oman alansa erityiskysymykset, kykenee kohtaamaan potilaiden, ihmisten, haasteet eri elämäntilanteissa ja kykenee viemään läpi hoitoonsa tulleen potilaan asiat, vaivat, sairaudet, ongelmat ja haasteet kokonaisvaltaisesti. Eli lääkärin velvollisuus on auttaa potilastaan.

Joka ikinen terveydenhuollon ammattilainen, joka ikinen, joutuu omassa työssään arkipäivänä käymään läpi erilaisia eettisiä kysymyksiä, pohtimaan omaa suhdettaan potilaan tekemiin arvovalintoihin, pohtimaan omaa suhdettaan hoitokäytänteisiin ja resursseihin. Se on lääkärin ja jokaisen terveydenhuollon ammattilaisen arkipäivää, ja siksi jokainen ammattilainen on velvollinen tekemään myös valintoja niistä tehtävistä, siitä, missä hän

työtään suorittaa, mihin hän erikoistuu ja minkälaista toimintaa hän omalla urallaan tekee. Sekä lääkärin että kätilön ammateissa on vaihtoehtoja, joissa näihin tässä kansalaisaloitteessa esitettyihin eettisiin kysymyksiin ei tarvitse ottaa kantaa eikä kohdata näitä potilaita.

Meillä on myös mahdollista käydä keskustelua muista eettisistä kysymyksistä, jotka vastaamme tulevat yhteiskunnassa, jos avaamme keskustelumahdollisuuden tai vaihtoehdon tästä kyseisestä kysymyksestä. En halua käydä luettelemaan niitä nyt tämän puheenvuoron aikana. Siihen ei edes olisi aikaa. On vain yksinkertaisesti niin, että ammattilaisuus vaatii osallisuuden myös niihin tehtäviin, jotka eivät aina oman arvopohjan tai ajatuksen vuoksi olisi mieluisia tai mahdollisia.

En voi olla enkä halua olla mukana lisäämässä riskiä, tässä tapauksessa potilaan, ihmisen ja erityisesti naisen nöyryyttämisestä, vähättelystä, pompottelusta tai muusta asiattomasta kohtelusta. En voi olla lisäämässä riskiä eriarvoisuuden lisääntymisestä palveluiden saatavuuden näkökulmasta. Juuri näistä syistä olen arvioinnin pohjalta valiokunnan mietinnön takana niin vahvasti kuin vain voin.

18.24 **Sari Essayah kd:** Arvoisa herra puhemies! Kannatan tätä kansalaisaloitetta, koska haluan, että Suomen käytäntö ja lainsäädäntö laitetaan samalle yleiseurooppalaiselle tasolle, mitä se on lähestulkoon kaikissa muissa Länsi-Euroopan maissa.

Tässä salissa on käytetty hyviä ja hyvin argumentoituja puheenvuoroja, vaikkakin monet näistä puheenvuoron käyttäjistä ovat päätyneet päinvastaiseen johtopäätökseen eivätkä halua kannattaa kansalaisaloitetta. Sitten toisaalta täällä on käytetty sellaisia puheenvuoroja ja argumentteja, että mietin, ovatko nämä ihmiset ihan oikeasti lukeneet nyt tämän kansalaisaloitteen. Täällä on monissa puheenvuoroissa todettu, että tässä jollakin tavalla oltaisiin koskemassa aborttioikeuteen ja oltaisiin rajoittamassa naisten oikeuksia. On hämmentävää, että tällaisia johtopäätöksiä on pystytty tekemään, ja siinä mielessä esimerkiksi edustaja Raassinan puheenvuoro oli taas erinomaisen hyvä puheenvuoro, aivan oikein ymmärretty tämä vastalause, vaikka hän päätyikin erilaiseen näkemykseen kuin mitä itselläni on.

Valiokunta vetoaa tässä lausunnossa useaan otteeseen siihen, että asioita voidaan hoitaa työjärjestelyin. Kuitenkin tässä valiokunnan lausunnossa kyllä tuodaan esille se, että monissa työpaikoissa tähän liittyvät kysymykset on voitu ratkaista sisäisin sopimuksin. Kuitenkin todetaan sitten, että kaikissa työpaikoissa tämä ei ole ollut mahdollista. Se on hyvää ja rehellistä, koska samassa valiokunnan mietinnössä, tässä alkuosuudessa, tuodaan esille se, kuinka oikeuskäytännössä vuodelta 77 on irtisanottu lääkäri, joka kieltäytyi aborttien tekemisestä sosiaalisin perustein. Siinä mielessä tämä valiokunnan mietintö on näiltä osin tekstikohdiltaan ristiriidassa itsensä kanssa. Valiokunta toisaalta korostaa, että perusoikeusuudistuksen yhteydessä on annettu lausunto, että työntekijän eettistä ja uskonnollista vakaumusta on syytä kunnioittaa ja pyrkiä ensisijaisesti työjärjestelyin varmistamaan asianmukainen hoito muun henkilökunnan suorittamana. Kuitenkaan sitten ei ole lähdetty selvittämään sitä, kuinka paljon näitä tällaisia tilanteita on, joissa tätä työjärjestelyä sitten itse asiassa voitaisiin käyttää. Siinä mielessä tuntuu hankalalta, että valiokunta korostaa niin paljon näitä työjärjestelyjä, koska meillä on olemassa se oikeuden päätös, jossa lääkäri on saanut potkut sen takia, että on kieltäytynyt suorittamasta aborttia. Siinä mielessä alalla olevalla henkilöllä — joka miettii sitä, vetoaako tähän omantunnonvapauteen työtehtävien kohdalla ja lähteekö esimerkiksi kollegojen kanssa keskustelemaan tästä asiasta, pu-

humattakaan työnantajan edustajan kanssa — kyllä varmasti mielessä painaa se, että näillä perusteluilla on ihminen voinut menettää työpaikkansa.

Toisaalta täällä vastalauseessa ja sen perusteluteksteissä on tätä asiaa Lääkäriliiton lausunnon kautta arvioitu ja siellä on todettu, että ehkä noin 10 prosenttia gynekologeista saattaisi kieltäytyä raskaudenkeskeytyksistä omantunnonvapauteen vedoten. Myöskin sitten Kuopion yliopistossa tehdyn kyselytutkimuksen perusteella noin 5 prosenttia ehkä olisi niitä, jotka käyttäisivät tätä omantunnonvapautta. Siinäkin mielessä, kun täällä salissa on käytetty sitä argumenttia, että nyt valtavat määrät olisi näitä omantunnonsyistä kieltäytyjiä ja että tämä jollakin tavalla esimerkiksi alueellisesti hankaloittaisi tilannetta, niin se data, mikä meillä on käytössä ja mikä on tuotu esille, ei näitä argumentteja ole tukemassa.

Edelleen vetoaisin siihen, että valiokunnan olisi tullut tätä yleiseurooppalaista tilannetta tutkia ja huomioida, miten muualla Euroopan maissa tämä asia on voitu järjestää. Jos ajatellaan niitä maita, esimerkiksi Belgiaa tai Hollantia, joissa on eutanasialainsäädäntö käytössä, niin Belgiassa ja Hollannissa kenenkään lääkärin ei tarvitse osallistua sen kummemmin eutanasiatoimenpiteisiin kuin myöskään aborttiin. Näissä maissa toteutuu omantunnonvapaus, mutta toisin on Suomessa.

Vastauspuheenvuorossanikin kysyin sitä, miten tänä aikana, kun meillä on työvoiman vapaa liikkuvuus Euroopassa, varmistetaan se, että ihmiset, jotka ovat saaneet sellaisissa maissa koulutuksensa, joissa on omantunnonvapaus, sitten voivat tulla Suomen työmarkkinoille, kun tätä vapautta ei täällä ole. Siinä mielessä olisin toivonut, että tämä (Puhemies koputtaa) valiokunnan mietintö olisi ollut argumenteiltaan ensinnäkin sopusoinnussa itsensä kanssa ja toisaalta olisi ollut perusteellisempi kartoittaessaan eurooppalaisia käytäntöjä.

18.30 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Meri, joka on nyt poistunut keskuudestamme, kuvaili sitä, miten omassa ammatissaan hän on joutunut tekemään vaikeita ja raskaita asioita, esimerkiksi tuomarina murhajuttuja tai lasten seksuaalisen hyväksikäytön juttuja, eikä niistä ole mahdollisuutta kieltäytyä. No, tällä aloitteella ei todellakaan olla poistamassa lääkäriltä tai hoitajalta velvollisuuksia ottaa osaa vaikeisiin ja raskaisiin ja epämieluisiin tehtäviin, vaan tässä on kyse aivan terveydenhuollon etiikan ydinarvosta eli elämän suojelemisesta, elämän kunnioittamisesta ja tietenkin siitä, miten erilaisten vakaumusten pohjalta sitä tulkitaan.

Maailman lääkäriliitto samoin kuin maailman kätilöliitto ovat lähteneet siitä ja ovat ottaneet sen kannan, että henkilökunnalla tulisi olla omantunnonvapaus raskaudenkeskeytykseen liittyen nimenomaan siltä pohjalta, että raskaudenkeskeytys sisältää tämän eettisen kysymyksen, johon kohdistuu niin erilaisia perusteltuja näkemyksiä, ja on tarpeetonta ikään kuin karsia tältä alalta pois kokonaan ne henkilöt, joiden vakaumus lähtee siitä, että ihmisen elämä, ihmisarvo, alkaa jo hedelmöityksestä lähtien. Sen takia mielestäni tätä kysymystä ei pidä rinnastaa vaikkapa niihin vaikeisiin ja raskaisiin (Puhemies koputtaa) tehtäviin, joita lääkäreillä on joka päivä hoidettavanaan.

18.32 **Mika Niikko ps:** Arvoisa puhemies! Aluksi haluan kannattaa edustaja Tanuksen esittämää vastalausetta, joka jäi tässä ensimmäisessä puheenvuorossa tekemättä.

Puheenvuoroissa täällä on kiinnitetty huomiota siihen, että pelko abortin saatavuudesta tai saatavuuden heikentämisestä olisi todellista, jos tämä omantunnonvapaus sallittaisiin. Tämä on täysin aiheetonta, sillä esimerkiksi Kuopion yliopiston tutkimuksen mukaan vain 5 prosenttia lääkäreistä tulisi käyttämään tätä omantunnonvapautta, jos he sen saisivat. Tämä on syytä huomioida, kun me puhumme siitä, että kansalaisaloitteen tekijät haluaisivat vaarantaa terveydenhuollon saatavuutta — se ei ole kovin perusteltua.

Tässä täytyy huomioida myös nämä omantunnonvapauden positiiviset vaikutukset, jos tämä sallittaisiin, sillä niitäkin tässä on, ja niitä ei ole vielä tullut esille. Ensinnäkin sallimalla omantunnonvapauden saisimme alalle kaikki lahjakkaimmat ja motivoituneimmat henkilöt. Niitä henkilöitä on, jotka eivät tälle alalle hakeudu juuri tästä syystä. Heistä monet hakeutuvat ulkomaille töihin tai toisiin ammatteihin. Toiseksi välttäisimme tilanteet, joissa taidokas ja pidetty ammattilainen irtisanotaan vakaumuksensa vuoksi. Tällaisia tapauksia todella on olemassa. Kolmanneksi rauhoittaisimme hoitopaikkojen työympäristön. Emmehän halua, että ammattilaiset joutuvat keskittymään tällaisiin linjanvetoihin varsinaisen työnsä sijaan. Ja vielä neljänneksi eräs positiivinen huomio on se, että terveydenhoitoalalla kyse on ihmisten kohtaamisesta. Kuka siihen parhaiten pystyy? Se tietenkin, joka on tasapainossa oman elämänsä kanssa. Tasapainoa ei edistä toimiminen omaatuntoaan vastaan. Tämän me kaikki tiedämme.

Arvoisa puhemies! Tässä on myös argumentteja käytetty siitä, että tulisi alueellinen epätasa-arvo, mikäli osa henkilökunnasta ei abortteihin osallistuisi. Abortti on äärimmäisen harvoin kiireellinen toimenpide. Tärkeintä on siis palvelun turvallisuus eikä sen sijainti. Henkeä vaarantavissa tilanteissa toki jokainen lääkäri osallistuu abortin tekemiseen riippumatta omantunnonkysymyksestä. Tämä on myös selkeästi esitetty tässä kansalaisaloitteessa. Turvallisin paikkahan abortille on synnytyssairaala. Onko aborttien alueellinen hajauttaminen edes sitten järkevää? Synnyttämään kiireellä pitkiä matkoja, jotta olosuhteet olisivat mahdollisimman turvalliset, tämä on sen synnytyssairaalan tarkoitus. Miksei samaa voisi toteuttaa myös abortin suhteen?

Arvoisa puhemies! Täällä on myös argumentoitu sitä, että jos koulutuksessa lääkäri tai terveydenhuollon henkilökunta ei osallistu aborttiin, niin hän ei osaa tehtäväänsä. Kyllä, joskus abortti on tehtävä kiireellä naisen hengen pelastamiseksi, vaikka sitä ei haluaisi. Kätilöt ja lääkärit osaavat kaiken tarpeellisen, vaikka eivät muutoin tekisi abortteja, esimerkiksi koulutuksensa yhteydessä. Samat toimenpiteet ovat tarpeen kohdun ulkopuolisissa raskauksissa ja kuolleiden sikiöiden kohdalla. Hätätilanteessa tarvittavaa osaamista ei tarvitse erikseen harjoitella tekemällä aborteja. Tämän johdosta esimerkiksi kätilöksi opiskelevan ei tarvitse osallistua koulutuksessaan raskaudenkeskeytykseen. Kätilön tehtävä, ensisijainen tehtävä, on pelastaa elämä, saattaa syntymätön lapsi turvallisesti maailmaan.

Meidän täytyy muistaa, että me emme maalaa turhaan sellaisia piruja seinille, että jos tällainen omantunnonvapaus sallittaisiin, niin koko terveydenhuoltoala olisi kriisissä. Sen tähden ihmettelenkin Kätilöliiton ja Gynekologiyhdistyksen lausuntoa ja kritiikkiä tätä aloitetta vastaan. Kätilöliitto ja Gynekologiyhdistys keskittyvät arvoihin, eivät käytännön toimenpiteisiin, ja arvoja he katsovat vain yhdeltä näkökannalta. Kuten täällä on tullut esille, tämä on arvokysymys. Me tiedämme, kuten täällä edustaja Räsäsen puheenvuorosta kävi ilmi, että näitä arvoja katsotaan toisella tavalla esimerkiksi maailman kätilöliiton tai Maailman lääkäriliiton silmissä. Siinä mielessä tämä pohjoinen periferia-Suomi ei ole se totuuden tyyssija, josta voidaan katsoa vain kielteisellä tavalla tällaista hyvää kansalaisaloitetta.

18.37 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja vaikeasta aiheesta huolimatta. Kari Kulmala ja Markus Lohi puhuivat kyllä todella järkevästi ja olivat ymmärtäneet tämän aloitteen ytimen selvästi.

On ollut jotenkin hämmentävää, että valiokunta on valinnut painopisteeksi omassa lausunnossaan abortin saamisen oikeuden eikä ole oikeastaan ollenkaan nähnyt, mistä tässä koko kansalaisaloitteessa on kysymys, ja tässä kieltämättä tulee sellainen ajatus, että on ollut voimakasta tarkoitushakuisuutta koko siinä asettelussa, kun tämä keskustelu siellä valiokunnassa on käyty.

Kukaan ei ajattele, että se, että joku ei halua varastaa, loukkaisi sen oikeuksia, joka haluaa varastaa tai jopa tulla ryöstetyksi. Hieman, puhemies, pelkistelen asioita. Kukaan ei ajattele, että se, että joku haluaa olla avioliitossaan uskollinen, loukkaisi sen oikeuksia, joka haluaa olla uskoton tai tulla petetyksi. Mutta kun yhtäkkiä hoitaja tai lääkäri haluaa olla osallistumatta elämän keskeytykseen, se onkin jotenkin ihmeellisesti vastaan naisten oikeutta haluta raskaudenkeskeytys.

Tässä ajatuksenjuoksussa ei ole mitään logiikkaa eikä järkeä, joten toivon — jos joku näitä puheita kuuntelee ja miettii — että oikeasti paneutuisimme siihen, mistä tässä kansalaisaloitteessa on ollut kysymys: suomalaisen lainsäädännön yhdestä kummajaisesta, (Puhemies koputtaa) jossa omantunnonvapaus ei olisi sallittua. — Kiitos.

18.39 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies ja hyvät kollegat, kansanedustajat! Kiitoksia hyvistä puheenvuoroista. Kollegiaaliset työjärjestelyt nimenomaan eivät ole toimineet kaikkialla Suomessa, eikä opiskelu gynekologiksi Suomessa ole ollut mahdollista. Nimenomaan sen vuoksi tämä kansalaisaloite sai alkunsa ja on vienyt minun elämästäni lähemmäksi kaksi vuotta.

En halua kerätä mitään lisäbonuspisteitä mutta ehkä kerron kuitenkin: teistä jotkut ovat nähneet minut hyvinkin kyynelehtivän tässä työpaikassa, ja voin kertoa, että missään toisessa työpaikassa näin ei ole käynyt. Syy on siinä, että kun kansalaisaloitteen kannatusilmoituksia keräsimme, kuulin tavattoman paljon tarinoita hoitajilta, kätilöiltä vuosikymmenten ajalta, ja siellä oli niin paljon riipaisevia, kipeitä kertomuksia ja tarinoita, että kysyin noilta nuorilta lääketieteen opiskelijoilta, jotka myös olivat keräämässä kansalaisaloitteen kannatusilmoituksia, että kuinka te jaksatte, kuinka te kestätte. Mutta osoittautui, että heille ei niin paljon tarinoita kerrottu.

Sain myös tavattoman paljon sähköpostia siitä, mitä kätilöt ja hoitajat olivat joutuneet kokemaan ja siitä, kun sitä kollegiaalista työjärjestelyä ei oltu onnistuttu juuri siinä sairaalassa tekemään, kuinka he olivat joutuneet menettämään työpaikkansa. Esimerkiksi ainoa perheen elättäjä, lasten äiti, koki, että hän ei kerta kaikkiaan voi enää osallistua sellaiseen sen yhden raskaudenkeskeytyksen jälkeen, jossa sikiö eli pitkään ja odotettiin, milloin hän kuolee. Hän olisi ollut hyvä synnytysten hoitaja. Synnytyksiä on lähemmäksi 58 000 Suomessa, pitkäviikkoisia keskeytyksiä on vain noin 350. Tulee sairaalasta riippuen ehkä kerran vuodessa, kaksi kertaa vuodessa, kerran kahdessa vuodessa vastaan. Niin tämän vuoksi osassa Suomen sairaaloita kätilöt menettävät työnsä tai jatkopestiä ei tule. Toisaalta joissakin toisissa sairaaloissa kollegiaalisuus on toiminut.

Sitten jotenkin tuntuu, että viime viikkojen aikana ne tarinat elävästä elämästä ovat nousseet sillä tavalla mieleen ja kehoon ja sydämeen, että se kipu on ollut melkoinen, ja on ollut raastavaa tavallaan nähdä ja kuulla myös valiokunnassa, mitenkä monet haluavat vain ikään kuin ohittaa ja jyrätä näiden kätilöiden oikeudet. Että huolimatta siitä, mitä he ovat

joutuneet kokemaan naisia hoitaessaan, osoittaessaan empatiaa potilailleen, pyrkiessään tekemään kaiken niin hyvin kuin mahdollista, heitä ei kuunnella ja heidän perusihmisoikeuksiansa ei haluta olla toteuttamassa. Tuntuu jotenkin karmaisevalta, että me, jotka haluamme olla osana läntistä Eurooppaa, haluamme edelleen olla estämässä perusihmisoikeuksien toteutumisen tältä ammattiryhmältä.

Täällä on esitetty myös huolta siitä, että aborttien saanti voisi vaikeutua, niin kuin joissakin Euroopan maissa. Haluaisin tähän nostaa esimerkiksi myös sen, mitä paljon on siteerattu, Italian: että siellä niin monet kieltäytyvät, jopa 70 prosenttia. Jos Suomesta 70 prosenttia gynekologeista kieltäytyisi, jäljelle jäisi yli 200 gynekologia. Se on paljon paljon enemmän kuin se määrä gynekologeja, jotka tänä päivänä käytännön työssään osallistuvat aborttien tekemiseen. Ehkä mietitte, kannattaako pitää esimerkkimaana Italiaa, jota on käytetty esimerkkimaana: Siellä tehdään 120 000 aborttia joka vuosi. 120 000. Kun meillä oli istuntotauko, lensin Milanoon ja kävelinpä siellä paikalliselle klinikalle. Gynekologia en tavannut, mutta hoitaja hämmästeli, kuinka meillä muka ei saisi aborttia, sairaalassahan ne tehdään. Siellä tehdään 120 000 aborttia joka vuosi. Tekijöitä siis riittää. Ehkä heillä on unholassa paremminkin ehkäisy, sen merkitys ja käyttäminen. Toisaalta Italiassa jo muutama vuosi sitten kongressissa kuuntelin aineistoa, oli yli 200 yli 60-vuotiasta synnyttäjää. Eli Italiassa hedelmöityshoitojen tuloksena synnyttelevät päälle kuusikymppiset. Eli näkisin, että ei ehkä kannata nostaa Italiaa esimerkkimaaksi.

Toisia maita ja niiden historiikkia voisin myös tässä käyttää esimerkkinä, mutta aika kuluu. Mutta kerron vain, että media nostaa, tekstit ja haastattelut nostavat, hyvin virheellisesti Euroopan maiden tilannetta. Että ei kannata ottaa niitä sokeasti esimerkeiksi.

18.45 **Eeva-Johanna Eloranta sd:** Arvoisa puhemies! On varsin hyvä, että terveydenhuollon järjestelmän näkökulmasta palveluntarjoajien ensisijaisena tehtävänä on huolehtia potilaan hoitotarpeen ja oikeuksien mukaisesta palvelusta, myöskin aborteista. On aivan kohtuutonta, että useinkin hyvin kipeän aborttipäätöksen tehnyt nainen joutuisi etsimään sellaista terveydenhuollon yksikköä, josta sitten löytyy näitä ammattilaisia, jotka suostuvat tämän toimenpiteen tekemään. Tosiaankin, niin kuin täällä on sanottu, syrjäseudulla tämä voisi tarkoittaa sitä, että toimenpidettä ei ehditä ajoissa tekemään, se viivästyy tarpeettomasti, sillä onhan tietenkin ihan selvää, että se olisi syytä tehdä varhain, ettei tapahdu näitä pitkälle, monille viikoille menneitä keskeytyksiä.

Mitä sitten tulee terveydenhuollon henkilöstön oikeuteen abortin tekemisessä, niin on mielestäni kylläkin tällaisen henkilön sitten itse yritettävä etsiä sellainen työpaikka, jossa nämä kysymykset voidaan ratkaista sisäisin järjestelyin, ja ikävä kyllä olen sitä mieltä, että jos ei sellaista paikkaa löydy, niin sitten on ehkä mietittävä sitä, onko oikealla alalla. Nyt muutenkin olisi tärkeää, että keskitettäisiin huomio siihen, että ehkäisyneuvontaa olisi tarpeellisessa määrin tarjolla, ja myöskin kouluterveydenhuollon resursseihin olisi kiinnitettävä huomiota. Silloin näihin kysymyksiin ei tarvitsisi niin usein edes mennä.

18.46 **Teuvo Hakkarainen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Minä sen takia otin ihan kantaa tähän asiaan, kun minulla on ystävä, joka on ollut sairaalassa töissä ja joutunut luopumaan siitä tehtävästä, koska näitä raskaudenkeskeytyksiä tuli niin paljon hänen eteensä. Muun muassa eräskin nainen neljättä kertaa oli ollut siellä, ja pieni, semmoinen, minkä kokoinen se nyt on, mutta ystäväni sanoi, että silmäripset, kynnet olivat kasvaneet, sydän sykkinyt,

kaikki elintoiminnot niin kuin normaalilla vauvalla. Hän ei pystynyt sitä työtä enää jatkamaan ja joutui sitten luopumaan.

Kyllä tässä on ihan kysymys tämmöisestä... Minä olen oman koiran joskus lopettanut, ja minusta se on aika kova homma, se on niin kuin perheenjäsen. Jos tämmöisessä kysymyksessä ei pysty sanomaan, että minä en tee sitä, niin ihmettelen kyllä. Jos lapsi on niin kuin ihmisen muotoinen ja tämmöinen, minä en pystyisi kyllä lähtemään tuommoiseen, vaikka miten olisin koulutettu. Ihan sen takia otin kantaa tässä.

Tämä kyseinen ystävä näkee unia niistä, aina puhuu minulle, miten kauheata hommaa se oli. Ei tämmöiseen tarvitse ryhtyä tässä maassa, jos ei halua.

18.48 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! On totta, että käytännön työjärjestelyillä pystytään useissa tapauksissa turvaamaan lääkäreiden tai kätilöidenkin omantunnon suoja, ja tähän myös esimerkiksi Lääkäriliitto kannustaa. Pidän hyvänä, että myös valiokunnan mietinnössä tämä mainitaan, ja toivon, että sitä kehitetään eteenpäin, mikäli nyt huomisessa äänestyksessä käy niin, että tämä kansalaisaloite ei tällaisenaan etene.

On kuitenkin tosiasia, että näitä ongelmatilanteita on käytännössä, niitä käytännössä tulee lääkäreiden, kätilöiden ja muiden terveydenhuollon ammattilaisten kohdalle, ja sen vuoksi tätä lainsuojaa niin kipeästi tarvittaisiin. Pitäisin erittäin arvokkaana sitä, että Suomessa myös gynekologiksi voisi erikoistua lääkäri, joka kunnioittaa ihmiselämän arvoa hedelmöittymisestä lähtien.

Voin sen, rouva puhemies, todeta omalta kohdaltani, että jo opiskeluaikana gynekologian kurssilla jokaiselle opiskelijalle kuului kohdun tyhjentäminen ja useimmiten se käytännössä tarkoitti raskaudenkeskeytystä mutta tuolloin oli mahdollisuus vakaumuksen pohjalta kieltäytyä, niin kuin itse tein. Sen tilalle tuli sitten toisenlainen kohdun tyhjennys, joka ei liittynyt raskaudenkeskeytykseen. Olen varma siitä, että itselänikin olisi lääkärinä ollut valmiudet hätätilanteessa, jos naisen henki olisi ollut vaarassa, raskaudenkeskeytys suorittaa, joten ne ammatilliset valmiudet kyllä saadaan tähän toimenpiteeseen, mikäli sitten tulee vastaan se tilanne, että naisen henki on uhattuna.

18.50 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut näitä puheenvuoroja tuolla työhuoneessa ja sitten täällä salissa. Olen ollut vähän hämmennyksissä, miten suhtautua tähän kansalaisaloitteeseen, mutta olen merkannut asioita ylös: abortti ei saa olla ehkäisykeino, aborttioikeuteen ei puututa, ja tarvitsemme hyvää, omistautunutta henkilökuntaa terveydenhoitoalalle. Meillä ei ole varaa menettää heitä, jotka vakaumuksensa takia joutuisivat jättämään työnsä tai olemaan hakeutumatta alalle.

Olen itsekin terveydenhoitoalalla työskennellyt röntgenin puolella ja odottavia äitejä on tullut kuvattua, mutta itse näissä toimenpiteissä en ole ollut mukana. Mutta minä uskon, että työvuorot voidaan ja on mahdollista järjestää niin, että vakaumuksen omaaville voidaan järjestää sijainen. Mutta kaikkein ratkaisevinta omassa päätöksessäni tämän kansalaisaloitteen suhteen on se, että voin kannattaa sitä, koska tärkeänä pointtina näen sen, kun kansalaisaloitteessa sanotaan nimenomaan "jos äidin henki ei ole vaarassa". Siis ihminen, henkilö, jolla on vakaumus eikä voi olla mukana aborttia tekemässä, on kuitenkin silloin mukana, jos se tilanne on niin vakava, että äidin henki on vaarassa. Tämä oli ratkaiseva asia, ja tulen puoltamaan tätä kansalaisaloitetta.

18.52 **Mika Niikko ps:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Elomaan aito puheenvuoro oli hyvä siinä mielessä, että hän otti asioista selvää ja teki johtopäätöksiä sen perusteella, mitkä ovat faktat ja mitkä ovat fiktiot. Vastaavasti tänään on kuultu useissa puheenvuoroissa sellaisia lapsosia, että ei ole itse asiassa käsitetty, mistä on kysymys, koska useat luulevat, että tässä ollaan kieltämässä abortti. Mielestäni lainsäätäjän ensimmäinen velvollisuus olisi kyllä perehtyä asiaan kunnolla ennen kuin tekee näin merkittäviä päätöksiä. Nimittäin silloin, kun me äänestämme tällaisen kansalaisaloitteen puolesta, me joko äänestämme tunteen mukaan tai tiedon mukaan, ja minä toivon, että tiedon mukaan tehtäisiin päätöksiä, sillä niin usein tässä eduskunnassa näkee päätöksiä, jotka tehdään tunteen perusteella ja tunteen vallassa.

Erityisesti minua koskettivat kyllä nämä edustaja Tanuksen kertomukset siitä, kuinka kätilö joutuu ammatissaan osallistumaan raskaudenkeskeytykseen esimerkiksi synnyttämistapauksessa, vaikka hän pystyisi sen hengen ja elämän pelastamaan. Usein kuvitellaan, että raskaudenkeskeytys on jonkun varhaisessa vaiheessa olevan pienen solumöykyn poistaminen, mutta tässäkin esimerkissä, mistä edustaja Tanus kertoi, kuvattiin hyvin selkeästi se, mikä omaatuntoa vaivaava terveydenhuoltoalan henkilöstön perimmäinen kysymys on. He haluaisivat suojella ja pelastaa elämää ja elämiä, mutta heille ei sitä sallittaisi. Koska me tiedämme, että tämä on hyvin helpoilla työpaikkajärjestelyillä mahdollisuus toteuttaa, niin kävi tämän kansalaisaloitteen kanssa miten tahansa, niin vetoan, kuten edustaja Räsänenkin mainitsi: Kuntaliitto ja sairaanhoitopiirit, vähintä, mitä voitte tehdä, on luoda sellaiset työjärjestelyt ja ohjeistukset, jotta kenenkään työntekijän ei tarvitse vastoin omaatuntoa osallistua tällaisiin toimenpiteisiin. Tämä on mahdollista tehdä, ja tässä meidän päättäjien täytyy myös kuntatasolla puhua asiat esille ja käydä ne keskustelut, jotta tällainen yhdenvertaisuus tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Yksi tärkeä huomio on kuitenkin täällä vielä kaikille tehtävä selväksi: Lääkäriliitto kielteisestä lausunnostaan huolimatta ei vastustanut tätä kansalaisaloitetta. Lääkäriliitto toivoo työvuorojärjestelyihin perustuen, että asia hoidettaisiin kuntoon. Samoin Kätilöliitto ei nähnyt tarvetta tämän kansalaisaloitteen suhteen, koska heidän mielestään tämä on marginaalinen ongelma. Tulee ironinen kysymys: senkö tähden kaikki kätilöt eivät ole niinkään järjestäytyneet siihen, vaan siellä ymmärtääkseni on hyvin suuri joukko niitä, jotka eivät ole Kätilöliiton jäseniksi lähteneet? Ja Kätilöliitolla on tässä nimenomaan sama näkökulma, että he eivät näe tarvetta tämän järjestäytymisen suhteen. Ymmärrän ja säälin niitä kätilöitä, jotka joutuvat tällaisen ammattijärjestön uhriksi, joka ei suo heille sitä perusoikeutta tehdä sitä työtä elikkä pelastaa elämää.

Arvoisa puhemies! Muistutan vielä tässä lopuksi, että EU-maista 25 maasta, jossa aborti on sallittu, 21 maassa omantunnon vapaus on kirjattu lainsäädäntöön. Siinä mielessä, kuten aikaisemmassakin puheenvuorossa sanoin, Suomi on aikamoinen takapajula. Tässä ei ole kysymys kenenkään naisen oikeuksien polkemisesta, vaan tässä on kysymys niiden ihmisten — miesten ja naisten, terveydenhuollon ammattilaisten — oikeuksien polkemisesta, jotka haluavat pelastaa ja suojella elämää.

Arvoisa puhemies! Muistutan vielä siitä, että tällä hetkellä suomalaiset gynekologian erikoisalasta haaveilevat lääkärit eivät voi erikoistua tehtäväänsä nimenomaan tästä syystä, jos eivät ole valmiita osallistumaan aborttiin. Tällöin tämä tarkoittaa, että he suuntaavat laukkuineen ulkomaille opiskelemaan ja mahdollisesti sitten sinne työskentelemään. Meillä ei ole yksinkertaisesti tähän varaa esimerkiksi sen tähden, kun me tiedämme vielä, että alle puolet Suomen gynekologian erikoislääkäreistä toimii sairaaloissa. Suurin osahan toi-

mii toimipisteissä, joissa raskaudenkeskeytykset eivät kuulu lainkaan toimenkuvaan. Raskaudenkeskeytykset ovat vain hyvin pieni osa laajaa gynekologian erikoisalaa, kuten edustaja Tanus täälläkin on maininnut. Siinä mielessä, arvoisa puheenjohtaja, toivon meiltä empatiaa ja ymmärrystä niitä ihmisiä kohtaan, jotka haluavat palvella Suomen terveydenhuoltojärjestelmää, että sallittaisiin heille vähintään tällainen työpaikkajärjestely. — Kiitos.

18.57 **Sari Tanus kd:** Arvoisa rouva puhemies! Niin, minä haluaisin kysyä teiltä: Onko oikein, että suomalaiset nuoret lääkärit, jotka haluavat erikoistua gynekologiaan, joutuvat lähtemään Eurooppaan? Onko oikein, että Suomi on sellainen länsimainen demokratia, että meidän omassa maassamme — jossa puhumme, että koulutus on korkeatasoista ja meillä voi saada hyvän koulutuksen niin monella alalla — sellaiset gynekologiaan erikoistuvat nuoret lääkärit, jotka eivät halua olla sen pienemmän potilaan elämää lopettamassa, eivät voi valmistua ammattiin Suomessa?

Euroopassa monessa maassa, niin kuin mainitsemassani Italiassa, he eivät todellakaan alkuun ymmärtäneet, että Suomessa on sellainen tilanne niin kuin on. Itse asiassa monet Suomen kansalaiset ovat olleet hyvin hämmästyneitä myös siitä, että voiko olla niin, että Suomessa ei voi erikoistua erikoislääkärin, gynekologin, ammattiin ilman, että osallistuu elämän lopettamiseen.

Opiskelijat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa siinä mielessä, että esimerkiksi kätilöt voivat valmistua ammattiin. Heidän ei tarvitse opiskeluaikana osallistua raskaudenkeskeytykseen. Kyse on sitten siitä, missä he voivat työskennellä. Tiedän, että esimerkiksi Helsingissä ja Uudenmaan alueella, missä tehdään kolmasosa kaikista Suomen aborteista, on joissakin sairaaloissa ilmoitettu, että meillä on niin hektistä, meillä on niin kiireistä, että jos ei osallistu synnytysten lisäksi myös aborttiin, niin ei voi tulla töihin ollenkaan.

Kysyn vain, kuka meistä haluaisi mennä potilaaksi sellaiselle osastolle, jolla on niin kiireistä, että samaiset hoitajat ja kätilöt joutuvat lenkkeilemään niin abortin tehneitten kuin keskenmenosta kärsivien kuin uhkaavan keskenmenon kanssa kipuilevien kuin synnyttäneidenkin potilaiden kesken.

Täällä aiemmin oli puhetta valiokunnan mietintöön liittyen, olin itse asiassa kovin pettynyt siihen. Toisaalta olin pettynyt myös moniin lausuntoihin, joita annettiin, mutta ymmärsin samalla, mitä meidän kansanedustajien pitäisi ymmärtää, kun teemme tätä työtä. Meidän pitäisi ymmärtää katsoa, ketkä asiantuntijat lausuvat ja mitä he lausuvat. On hämmentävää, että Suomessakin — silloin kun on arvoasemaa, tulee jostakin suuresta virallisesta instituutiosta, on titteli nimen perään — voikin ikään kuin tosiasioina lausua myös hyvin ultraliberaaleja mielipiteitä tai hyvinkin tarkoitushakuisia lausuntoja antaa.

Itse lääkärinä olen ja lääkärit ovat hyvin paljon sen kanssa tekemisissä, että kaiken, mitä kirjoitetaan, ja kaiken, minkä alle nimensä laittaa, täytyy olla läpinäkyvää eli täytyy olla sellaista, että sitä voi myös suuri konklaavi niin sanotusti tarkastella. Haluaisin vain sanoa, että katsokaa jatkossakin, minkälaisia lausuntoja on, kuka lausuu, ja katsokaa syvemmälle. On ollut kivuliasta huomata sitä prosessia, mitä tässä talossa on meneillään. Aikanaan neuvosto-Venäjän aikana siellä opiskelleena kyllä moneen kertaan olen sanonut surullisena, että en olisi halunnut tietää kaikkea sitä, mitä tiedän siitä, millä tavalla Suomessakin voidaan päätöksiin vaikuttaa.

Yksi asia sieltä valiokunnan mietinnöstä: Kun on sanottu, että työnantajalla ei ole mahdollisuutta selvittää eettistä tai uskonnollista vakaumusta henkilön palkkaamisen yhteydessä, niin silloin kun on raskaudenkeskeytyksestä kyse, niin ei tosiaan tarvitse kysellä va-

kaumusta. On normaali asia, että kysellään, mitä ammatti-ihminen on tehnyt aiemmalla urallaan, osaako hän tällaisia tai tällaisia leikkauksia tehdä, tällaisia skopioita tehdä, ja aivan samalla tavalla voidaan kysyä raskaudenkeskeytyksiin liittyen. Se todellakaan ei ole esteenä, kun ajatellaan, ketä palkataan työhön.

Edelleenkin oli, että harvaan asutulla alueella olisi vaikea saada aborttia. Siellä harvaan asutulla alueella yksittäisissä terveyskeskuksissa ei nykyisinkään sitä saa, vaan ne ovat tietyt sairaalat, joissa niitä saa, ja saaminen hankaloituu, kun pieniä sairaaloita lopetetaan. Jokaisella potilaalla on oikeus lääkärin käynnin jälkeen saada kopio sairauskertomusmerkinnöistä, olipa kyse vaikka vatsa- tai varvasvaivasta. Samalla tavalla aborttia miettivä voi saada ensimmäiseltä lääkäriltä tuollaisen sairauskertomuspaperin mukaansa ja esimerkiksi sitten itse soittaa jo siihen klinikkaan, missä jatko tehdään.

Tässä on monia, monia käytännön järjestelyjä. Sotea katsotaan sillä tavalla, (Puhemies koputtaa) että palvelut hoituvat asiakas-, potilaslähtöisesti, niin että raskaudenkeskeytysten kyseessä ollessa myös harvaan asutuilla alueilla se aivan varmasti voidaan hyvin taata.

19.02 **Leena Meri ps:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies, ja kaikki muutkin, ketkä täällä vielä jaksavat tästä aiheesta, ja tärkeä aihe onkin. Sari Tanukselle sanon, että olen huomannut, että tämä on ollut hänelle iso ja työteliäs asia ja arvostan sitä, että omaan asiaansa uskoo ja jaksaa tehdä sen edestä työtä. Siinä mielessä sinulle kiitos, vaikka nyt satun tästä asiasta olemaan eri mieltä, mutta tämä on vain asiakysymys, ja ystäviä ollaan edelleen.

Mutta itse ihan muutaman asian haluaisin vielä sanoa, kun Tanus puhui muutamasta tapauksesta, jotka minulla pikkuisen tuossa ottivat korvaan: kun oli joillekin hoitajille sanottu, että täällä on niin kiireistä, ettei voi tulla töihin, jos ei myös osallistu näihin abortteihin. Eikö tämä juuri ole todistus siitä, että siellä ei ole mahdollista töiden järjestelyillä ottaa huomioon tätä vakaumusta ja se vaikeutuisi vielä enemmän, jos siellä olisi ehdoton oikeus kieltäytyä siitä työstä? Siinä mielessä se vähän minua häiritsi.

Sitten edustaja Tanuksen puheessa oli myös siitä, että voi kysyä abortista. No, varmaan, mutta hyvin herkkä täytyy olla — olen itsekin ollut esimiehenä — että ei siinä tule kysyneeksi semmoisia asioita, joita ei saisi kysellä toisen ihmisen vakaumuksesta ja uskonnollisuudesta. Ja tietysti oletus on, jos haetaan jonnekin työtehtäviin, että henkilö voi suorittaa kaikkia työtehtäviä. Yleensä sitä ei tule kysyttyä, jos nyt haet tehtävää, mihin kuuluu erilaisia asioita, että etkö voisikaan sitten hoitaa kaikkea. Sitä minä itse mietin, että vakaumushan voi ihmisellä muuttua ja että sitten se voi muodostua ongelmaksi.

Minullakin on erilaisia tuttavia tosi paljon, ja eräs lääkäri oli minuun yhteydessä, ja hän vain keskusteli siitä sillä lailla, että hänkin sanoi, että hänen mielestään raskaudenkeskeytykseen osallistuminen on yksi epämiellyttävimmistä töistä, mitä hän on joutunut tekemään, mutta hänellä ei ole mitään vakaumusta, ja hän sanoi, että hän tekee sitä. Mutta hän sanoi minulle vähän sillä tavalla ironisesti, että jos tämmöinen tulee, että siitä saa vakaumuksen vuoksi kieltäytyä, niin hänkin rupeaa kieltäytymään, koska ei hänkään oikeastaan tykkää siitä työstä niin paljon. No, tämä nyt oli vain tämmöinen ajatus, mitä minä jäin miettimään, että kun ei se varmastikaan ole kellekään mikään mieluinen, että ilolla sinne menee, niin sitten, minä ymmärrän sen, että toisille tulee semmoinen tunne, että ai, minä saan sitten hoitaa nämä ikävät hommat.

Ymmärrän, että ihmisillä on vakaumuksia, ja tiedän, että se on varmasti raskas asia, ja ei välttämättä ole sama asia, mutta aikaisemmassa puheenvuorossani puhuin siitä, että meillä on kaikilla semmoisia virkatehtäviä, jotka kuuluvat siihen työhön. Mietin esimerkiksi, että

lakimiesammatissa on oikeusavustajan tehtävä. Oikeusavustaja ei voi kieltäytyä mistään työtehtävästä. Asiakkaita tulee, hän on valtion virkamies, ja siinä joutuu puolustamaan pedofiilejä ja murhaajia. Siinä nyt tietysti ei kukaan kuole, mutta se on tosi ahdistavaa. Itse olen ollut oikeusavustaja, ja minulla oli tosi vaikeaa tiettyjä asioita ottaa omaan toimistoon, ja minulle oli tosi vaikeaa joitakin asiakkaita puolustaa, ja ehkä siksi siirryinkin sitten sinne toiselle puolelle töihin. Vaihdoin työpaikkaa.

Mutta kyllä minä, vaikka tässä sitä on vähätelty, näen tämän semmoisena, että tässä on haluttu myös vähän demonisoida abortin tekemistä itsessään, vaikka edellisessä puheenvuorossa tuotiin esille, että tässä ei olla aborttia kieltämässä. No, ei olla, kyllä minä olen sen ymmärtänyt, kyllä minä olen tämän ainakin omasta mielestäni ymmärtänyt, mutta kyllä täällä on käytetty termejä "murha" ja "surmaaminen", ja ne ovat syyllistäviä sitä naista kohtaan, joka joutuu siihen päätymään. Osa henkilöistä kyllä suhtautuu valitettavan kevytmielisesti ehkäisyyn, niin että siinä on parannettavan varaa, mutta täytyy myös muistaa, että ehkäisy pettää välillä, että mikään ehkäisy ei ole sataprosenttinen, ja sitten on juuri se, että voi joutua raiskatuksi ja muuta, että siellä on monenlaista taustaa.

Minä ymmärrän tämän lakialoitteen pointin ja tietysti ymmärrän sen, että ihmisillä on erilaisia vakaumuksia ja niitä olisi hyvä voida kunnioittaa. Mutta kyllä minä näen siinä semmoisen perustuslaillisen asian, että jos me päätämme yhden vakaumuksen perusteella — olkoonkin, että tämä on ihan vakava asia, en halua sitä vähätellä, mutta kun se on laillinen toimenpide — niin sitten kun meillä on hyvin erilaisia uskontokuntia, niin onko tämä tie sitten se, että meillä on kohta sellaisia työpaikkoja, että ihmisillä on yhdenvertaisuuden vuoksi oikeus kieltäytyä erilaisista työtehtävistä, jos hän kokee sen vakaumuksensa vastaiseksi. Minä juristina sanoisin, että se voi olla mahdollista. En minä varma ole, koska siinä joudutaan punnitsemaan eri asioita, mutta tämä on myös yksi syy, miksi minä katson, että minä en halua avata tämmöistä mahdollisuutta. Sitten täytyy hankkiutua muihin työtehtäviin. Niin minäkin olen tehnyt.

19.08 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Ensin haluan kommentoida edustaja Meren käyttämää puheenvuoroa, kun hän kuvaili sitä, miten omassa ammatissaan on joutunut tekemään vaikeita ja raskaita asioita. Korostan vielä sitä, että tällä kansalaisaloitteella ei todellakaan olla poistamassa lääkäriltä tai hoitajalta velvollisuuksia ottaa osaa vaikeisiin tai epämieluisiin tehtäviin. Kyllä aivan samalla tavalla ollaan tekemisissä niitten hyvin vaikeitten elämänkohtaloitten kanssa, jotka voivat kuormittaa henkilökuntaa, mutta tässä on kysymys nyt aivan terveydenhuollon etiikan ydinarvosta eli on kysymys elämästä ja kuolemasta, elämän suojelusta ja siitä, miten erilaisten vakaumusten pohjalta sitä tulkitaan.

Mutta, rouva puhemies, rohkenen tässä tuoda eduskunnalle tietoon erään kätilön, kätilö Marjo Saarisen, oman elämänkokemuksen. Hän on nimenomaan toivonut sitä, että tämä eduskunnalle tiedoksi saatettaisiin, ja niin luen tässä nyt sen kirjeen, jonka hän on kirjoittanut, jossa hän kertoo, kuvailee sen, miltä tämä käytännössä kätilön työssä tuntuu. Ja nyt lainaus hänen kirjeestään: "Olin raskaana olevien osastolla töissä ja pidin työstäni. Mutta sen päivän jälkeen en enää voinut ajatella jatkavani työssä, jossa joutuisin toimimaan vastoin syvää vakaumustani. Minulle oli jaettu potilaaksi nainen, jolle oli määrä tehdä myöhäinen raskaudenkeskeytys, raskausviikkoja oli kertynyt jo liki 23. Toivoin, ettei lapsi syntyisi oman työvuoroni aikana, sillä en halunnut nähdä tekojeni seurauksia. Toisin kävi. Vauva syntyi työvuoroni aikana ja kaikkien kauhuksi elävänä. Hän päästi ilmoille ensihuudon ja huitoi vimmatusti käsiään ja jalkojaan. Kävin viereisessä huoneessa olevalta lasten-

lääkäriltä kysymässä, mitä teemme: elvytämmekö, kun vauva onkin hengissä ja taistelee elämästään. Mitään ei tehty, koska kyseessä oli myöhäinen raskaudenkeskeytys. Niinpä vain odotimme elonmerkkien hiipuvan. Niin tapahtuikin noin kymmenen pitkän minuutin kuluttua. Menin kansliaan ja itkin, kerroin työkavereilleni, mitä oli tapahtunut, sanoin, että olin omin käsin tappanut ihmisen enkä tulisi sitä enää koskaan tekemään uudelleen. Työkaverit lohduttivat ja sanoivat, että ei se ole sinun valintasi vaan naisen. Kävin tapahtumaa purkamassa työpsykologin vastaanotolla useaan otteeseen. Hän totesi, että henkinen terveyteni oli vaarantunut, kun olin joutunut toimimaan vakaumustani vastaan. Lainsäädäntömme antaa naiselle vapauden tehdä omiin arvoihinsa ja elämänkatsomukseensa pohjautuvan päätöksen, jatkaako hän raskautta vai päätyykö aborttiin. Monesta tuntuisi epäoikeudenmukaiselta, jos nainen pakotettaisiin jompaankumpaan päätökseen. Kuitenkin hoitohenkilökunta on tilanteessa, jossa heitä voidaan pakottaa osallistumaan omin käsin toimintaan, joka on heidän vakaumustaan vastaan oleva konkreettinen, elämää ja kuolemaa koskeva teko."

Ja sitten, arvoisa puhemies, kätilö Marjo Saarinen kuvailee sitä, miten hän edelleenkin haluaisi toimia kätilönä esimerkiksi lapsivuodeosastolla ohjaamassa tuoreita vanhempia varhaisessa vuorovaikutuksessa, mutta koska hän ei kykene abortteihin eikä siihen ole lain turvaa tällä hetkellä, niin hän ei voi tehdä kätilön työtä. Ja väitän, että tässä on yksi konkreettinen tapaus, yksi konkreettinen uhri siitä lainsäädännön puutteesta, joka meillä tällä hetkellä vallitsee.

Edelleen korostan sitä, että useissa tapauksissa työjärjestelyin kyetään hoitamaan näitä tilanteita. Esimerkiksi itse olen henkilökohtaisesti ollut siitä onnekkaassa tilanteessa, että vaikka olen lähtenyt siitä, että en tule esimerkiksi kirjoittamaan enkä koskaan lääkärin ammattia harjoittaessani kirjoittanut aborttilausuntoja, niin niissä työpaikoissa, joihin itse pyrin, kunnioitettiin tätä vakaumusta. Ihan jo työhaastatteluvaiheessa esimies totesi, että tämä on aivan arvostettava ja kunnioitettava vakaumus, ja työt järjesteltiin niin, ettei tarvinnut niihin osallistua. Mutta se ei ole kaikissa tilanteissa mahdollista, ja siksi me tarvitsisimme myös Suomessa sen lainsäädännön, joka on olemassa lähes kaikissa Euroopan maissa tällä hetkellä.

19.13 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edellisen edustaja Räsäsen puheen jatkoksi: Kätilö Marjo Saarisen tunnen henkilökohtaisesti, ja on hämmentävää ajatella, että Suomessa, demokraattisessa läntisessä maassa, välillä tuntuu, että se vakaumus on aivan kuin kirosana. Hän ei voi jatkaa tuon tapauksen jälkeen enää raskaudenkeskeytyksien hoitamista, mitä tulisi ehkä kerran tai kaksi vuodessa vastaan, ja hän ei ole saanut lupaa työjärjestelyin jättää niitä sivuun vaan menetti ammattinsa. Samanaikaisesti, esimerkiksi jos jollakin hoitajalla on selkävaivaa, niin voidaan vapauttaa tietyistä työtehtävistä, tai vaikka hankalaa verenpainetautia, niin voidaan vapauttaa yövuoroista, tai jos terveydenhuollon henkilökunnassa oleva on itse raskaana, niin ei tarvitse osallistua raskaudenkeskeytyksiin. Että eikö tämä ole sitten aika lailla niin, että jos on vakaumus, sitä ei oteta riittävän vakavasti?

No, sitten sanoisin edustaja Merelle, että reilusti yli 90 prosenttia keskeytyksistähän nykyisin tehdään lääkkeellisesti, eli lääkkeellisesti naiset itse tekevät raskaudenkeskeytyksen. Ja toisaalta sitten myös meidän ammattialaamme, gynekologin ammattialaan, liittyen: meillähän on niin laaja meidän ammattiala, että kukaan nykyisistä gynekologeista ei suorita kaikkia tutkimustoimenpiteitä tai ei suorita kaikkia toimenpiteitä, jotka alalle kuulu-

vat. Alan sisällä on aivan normaalia, että osa on esimerkiksi naistentaudeissa keskittynyt syöpäpotilaiden hoitoon, jotkut ovat keskittyneet lapsettomuushoitoihin tai näin, niin minkä takia abortti olisi pakkorako kaikille, kun alan sisällä ollaan jakauduttu hyvin selkeästi.

19.15 **Mika Niikko ps:** Arvoisa rouva puhemies! Yhden huomion tässä haluaisin esittää edustaja Merelle, joka on työkollegani, siitä, että aborttiin osallistuminen ei ole kaikille mieluinen tehtävä. Tämä on varmasti aivan totta, mitä sanoitte, ja sitten perustelitte sitä sillä, että sen tähden ei tulisi tehdä eroa, kuka tai keitä siihen osallistuu, vaan kaikkien tulee tehdä sama tehtävä tai harjoittaa jotain muuta ammattia. Mielestäni tämä on vähän sellaista logiikkaa, että niin kauan kuin elämän lopettaminen on kaikille pakollista, voi terveyden alan ammattilainen välttää omat kiusalliset pohdintansa. Tästähän on varmaan kysymys, että tällä pyritään tätä lieventämään. Elikkä ne, jotka syvällä sisimmässään tietävät tekevänsä väärin tai mahdollisesti hyvin vaikean päätöksen, haluavat lievittää omaa tuskaansa pakottamalla kaikki samaan veneeseen. Kollektiivinen syyllisyys tuntuu siten pienemmältä ainakin tällä juristin logiikalla ajateltuna, tätähän tässä ajateltiin. Jos haluaisin sotatermiä käyttää, niin eikö se niinkin mene, että kun teloituskomppaniassa on monta ampujaa, niin syyllisyys vähenee. Näinhän toimitaan armeijassa sodan aikana.

Mutta, arvoisa puhemies, se mitä haluaisin vielä tässä sanoa: Kun Suomen Lääkäriliitto katsoo, että lääkärillä on oikeus toimia vakaumuksensa mukaisesti, kunhan hän samalla huolehtii siitä, ettei hän vaaranna potilaan oikeutta saada tarvitsemaansa hoitoa, ehkäisyä tai raskaudenkeskeytystä, niin miksi Lääkäriliitto ei sitten soisi tällaista omantunnonvapautta. No, Lääkäriliitto vastauksessaan kertoi, että heidän mukaansa tällaiset tehtävät tulisi pyrkiä hoitamaan työnjohdollisin ja kollegiaalisin keinoin. Nyt kun on tänään tullut hyvin selväksi, että tämä ei toteudu ja on siis selvää, että eri paikkakunnilla esimerkiksi kätilöt ovat hyvin eriarvoisessa asemassa, niin eikö ole hyvin johdonmukaista jollakin tavalla tämä asia korjata.

Arvoisa puhemies! Tämä oli myös minulle uutta tietoa, mitä edustaja Räsänen tai edustaja Tanus mainitsi siitä, että raskausviikoilla 20—24 olevia raskaudenkeskeytyksiä on noin 350 vuodessa, joista vain noin 10 prosenttia tulee kivunlievitykseen synnytyssaliin asti. Siinä mielessä tämä määrähän on hyvin pieni, ja tämä edustaja Räsäsen esimerkin mukainen raskaudenkeskeytys synnyttämällä on äärimmäisen vahingollista sellaiselle henkilölle, joka ei sydämestään halua olla tekemisissä tällaisen asian kanssa. Siinä mielessä kyllä soisin, että nämä elävät esimerkit laittaisivat meidän päättäjät miettimään, mitä me voisimme tehdä, jotta kaikkien oikeus laadukkaaseen terveydenhuoltoon toteutuu mutta samanaikaisesti emme kadottaisi muihin tehtäviin niitä ammattilaisia, jotka haluavat ilman raskauden keskeytymiseen osallistumista palvella meidän terveydenhuoltojärjestelmäämme.

19.19 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, edustaja Niikko, tuosta arviosta, mitä totesin siitä, että syyllisyys vähenisi ja silloin kaikki ymmärtävät tekevänsä väärin. En kuitenkaan sanonut niin, se oli ehkä vähän vapaasti tulkittu. Elikkä kerroin siitä, että eräs lääkäri kertoi minulle, että hänkään ei pidä niistä toimenpiteistä. En sanonut, että hän kokee, että se on väärin, vaan sanoin, että se ei ole kenenkään mielestä miellyttävää. Ja en usko, että se on kenellekään mukavaa, mutta kuitenkin on niin, että se on ammattiin kuuluvaa, se on laillinen toimenpide. Siis se, että se ei tunnu kivalta, ei ole sama asia, että ihminen ajattelisi, että tämähän on väärin.

Mutta kysyit, mitä voisi tehdä sille, että jos ollaan siinä pisteessä, että on niin pitkälle edenneestä henkilöstä kysymys, että hän voisi säilyä esimerkiksi keskoskaapissa. Aikaisemmin keskustelin sinun kanssasi. Ehkä me voisimme pohtia sitä, pitäisikö sitä rajaa muuttaa, milloin sen viimeistään saa tehdä. Minusta se olisi ehkä se... (Puhemies koputtaa) Minä voin hyvin ymmärtää, siis ei se varmaan kenellekään kiva tehtävä ole, (Puhemies koputtaa) en sitä ollenkaan, mutta se, että... — Näin. Aika loppui.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Puhujalistaan.

19.20 **Sari Tanus kd:** Rouva puhemies! Haluaisin sanoa tässä meille kaikille mietittäväksi ja kysyä: toteutuvatko perusihmisoikeudet jatkossa myös terveydenhuollossa? Toivoisin, että huominen äänestys tuo tullessaan sen, että ne toteutuvat myös Suomessa. Ja kyllä olen sitten miettinyt, että jos äänestystulos on toinen, niin mitä minä kerron Eurooppaan kollegoille, hoitajille, kätilöille ja lääkäreille: että meillä, jotka puhumme, että olemme yksi edistyksellisimmistä Länsi-Euroopan maista, tällainen perusihmisoikeus ei toteutuisi terveydenhuollossa.

Minä ymmärrän, että tähän aiheeseen liittyy paljon kipua, paljon tuskaa. Minä tiedän, että tässäkin salissa, tässä talossa on ihmisiä, joille se on sekä henkilökohtaisesti että lähipiirin osalta että työhistorian osalta kipeä asia. Mutta haluaisin sanoa, niin kuin tuossa jo alkuvaiheessa kysyin, annammeko me oman kipumme ja tunteidemme päättää, mitä äänestämme, vai kuuntelevatko päättäjät oman järjen ääntä. Se vastaus nousee itsestä.

Ja sanon, että jos tässä salissa halutaan puolustaa perusihmisoikeuksia, perusihmisoikeuksia niin potilaiden — niin aborttia miettivien kuin siihen päätyvien potilaiden — kuin terveydenhuollon henkilökunnan osalta, niin silloin on vain yksi äänestysmahdollisuus. Ja syvällä sisimmässäni uskon, että jokainen kansanedustaja tietää, mitä tarkoittaa oikein äänestäminen. Minä toivoisin, että jokaisella meistä olisi paitsi herkkyyttä — huolimatta kaikista edellisistä puheista tai äänestyksistä tai haastatteluista — myös rohkeutta äänestää oikein ja että se äänestystulos olisi sellainen, joka palvelisi kaikkien terveyden, hyvinvoinnin ja ihmisoikeuksien parantamista Suomessa, myös terveydenhuollossa.

19.22 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käyty hyvin monipuolista keskustelua, ja osaltani haluan kiittää käytetyistä puheenvuoroista. Erityisesti haluan nyt kaksi kiitosta tässä lopuksi nostaa.

Ensinnäkin, vaikka olen pettynyt tähän valiokunnan mietintöön, niin siellä on kuitenkin yksi helmi, yksi tärkeä virke, jonka haluan nostaa esiin: "Valiokunta katsoo, kuten perusoikeusuudistuksen yhteydessä antamassaan lausunnossa, että työntekijän eettistä tai uskonnollista vakaumusta on syytä kunnioittaa ja pyrkiä ensisijaisesti työjärjestelyin varmistamaan asianmukainen hoito muun henkilökunnan suorittamana." Toivon, että tämä virke luetaan tarkkaan ja tämän mukaan myös työpaikoilla jatkossa toimitaan.

Mutta sitten toiseksi haluan kiittää edustaja Sari Tanusta, joka on todella ansiokkaasti taistellut ja tehnyt työtä tämän omantunnonvapauden edistämiseksi valiokunnassa, täällä eduskunnan täysistunnossa, omassa eduskuntaryhmässämme ja monissa monissa tilanteissa täällä (Timo Heinonen: Istunnossa!) — istunnossa — ja joka on myös tämän kansalaisaloitteen toinen vireillepanija eli jo tätä ennen on tehnyt valtavasti työtä tämän asian edistämiseksi.

Tässä on, arvoisat edustajat, takana yli 67 500 kansalaista, jotka sydämestään tätä ovat ajaneet, ja sen takia toivon, että tähän kansalaisaloitteeseen suhtauduttaisiin kaikella kunnioituksella.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.